

ระยอง

ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออก
สู่พระราชดำริพัฒนา

จัดทำโดย : สำนักงานจังหวัดระยอง

ระยอง

ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออก

สู่พระราชดำริพัฒนา

จัดทำโดย : สำนักงานจังหวัดระยอง

ผู้รวบรวม / เรียบเรียง : เฉลียว ราชบุรี

: สาวชาวประแส กำลังขายปลาที่ตลาดประแส อำเภอแกลง
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙

: กองคาราวานเกวียน กำลังเดินทางผ่านโรงเรียนวัดป่ากร่ำ
อำเภอแกลง ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙

คำนิยม

จังหวัดระยองเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาอย่างยาวนานและแน่นแฟ้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่พสกนิกรชาวระยองได้พึ่งพระบารมีเพื่อการอยู่ดีมีสุขเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยของ **พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** (รัชกาลที่ ๙) ที่ทรงวางรากฐานการพัฒนาจังหวัดระยองให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

สัญลักษณ์แห่งพระมหากรุณาธิคุณที่เด่นชัดที่สุดประการหนึ่งคือ **ศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ จังหวัดระยอง** ซึ่งกำเนิดขึ้นจากสายพระเนตรอันยาวไกลที่ทรงเล็งเห็นถึงความเดือดร้อนของราษฎรในพื้นที่ที่เคยประสบปัญหาความแห้งแล้งและดินเสื่อมโทรม พระองค์ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้พัฒนาพื้นที่แห่งนี้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพที่ครบวงจร

หัวใจสำคัญของความผูกพันและการพัฒนา :

*** จากผืนดินแห้งแล้งสู่แหล่งผลิตอาหาร :** ทรงเปลี่ยนพื้นที่ **“ปลวกแดง”** ให้กลายเป็นต้นแบบเกษตรกรรมสมัยใหม่ ผสมผสานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการประมงน้ำจืด

*** ศาสตร์พระราชาสู่ชีวิตจริง :** ศูนย์บริการแห่งนี้ไม่ใช่เพียงสถานที่ราชการแต่เป็น **“โรงเรียนของประชาชน”** ที่ถ่ายทอดวิชาชีพและภูมิปัญญาให้เกษตรกรชาวระยองสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

*** ความผูกพันที่จับต้องได้ :** ทุกหยาดเหงื่อที่ทรงทุ่มเท ณ อ่างเก็บน้ำดอกกรายและพื้นที่โดยรอบ ได้กลายเป็นสายเลือดหลักที่หล่อเลี้ยงทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม สร้างความมั่งคั่งให้แก่จังหวัดระยองในปัจจุบัน

ในนามพสกนิกรชาวจังหวัดระยอง ข้าพเจ้าขอน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ และขอสืบสานพระราชปณิธานในการดูแลรักษา **“มรดกแห่งการพัฒนา”** นี้ให้คงอยู่สืบไป เพื่อให้ศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงฯ ยังคงเป็นประทีปส่องสว่างนำทางความสุขและความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชาวระยองสืบชั่วลูกสืบหลาน

สุดท้ายนี้ ... ขอขอบคุณ **อาจารย์เฉลียว ราชบุรี** รองประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดระยอง ที่ได้เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ของสถาบันพระมหากษัตริย์กับจังหวัดระยอง ได้ค้นคว้า สืบค้น เรียบเรียง จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นประโยชน์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเรื่องราวความสำคัญในครั้งนี้จะถูกส่งต่อไปสู่ลูกหลานชาวระยองสืบไป ...

(นายไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง

คำนำ

หนังสือ **“ระยอง .. ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออกสู่พระราชดำริพัฒนา”** จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดระยอง ซึ่งนับเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญต่อแผ่นดินไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ใช้ระยองเป็นฐานในการกู้เอกราช จนถึงรัชสมัยพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังจังหวัดนี้หลายครั้ง เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ทั้งด้านการปกครอง ศาสนา และการพัฒนา

เนื้อหาในเล่มได้รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญ รวมถึงเรื่องราวของบุคคลผู้มีบทบาทต่อจังหวัดระยอง ถ่ายทอดให้เห็นถึงความผูกพันระหว่าง **“เมืองระยอง”** กับ **“สถาบันพระมหากษัตริย์”** ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ตะวันออกในปัจจุบัน

ขอขอบคุณ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง **นายไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์** เป็นอย่างยิ่งที่ได้กรุณาจัดสรรงบประมาณในการจัดพิมพ์ ขอขอบคุณ **คุณจีรวัส เปรมดิษฐ์** ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัดระยอง ที่ช่วยประสานงานในการจัดพิมพ์ ขอขอบคุณ **ว่าที่ รต. จรัญ ภิญวัย** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากคลอง ที่กรุณาพิจารณาเนื้อหา ขอขอบคุณ **คุณวันใหม่ นิยม** ที่กรุณาได้ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม และขอขอบคุณ **คุณอณุยา ราชบุรี คุณนิศากร สนศิริ** ที่ช่วยประสานงานจนหนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ... หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความสำคัญในจังหวัดระยองในฐานะ **“ระยอง .. ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออกสู่พระราชดำริพัฒนา”** ที่สืบทอดคุณงามความดีของบรรพชน และเป็นแรงบันดาลใจให้ร่วมกันสืบสานเจตนารมณ์ในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้มั่นคงและยั่งยืนสืบไป ...

เฉลียว ราชบุรี

ผู้รวบรวม / เรียบเรียง

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

สารบัญ

	บทนำ	๐๘
๑.	การกู้แผ่นดินสยามของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	๑๓
๒.	สมเด็จพระสังฆราชชื่น พระมหาเถรเมืองแกลง ผู้รื้อฟื้นพระธรรมวินัย	๑๗
๓.	สุนทรภู่ (พระสุนทรโวหาร ภู่)	๑๙
๔.	พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : การเสด็จระยองครั้งแรกของพระมหากษัตริย์ราชจักรีวงศ์	๒๕
๕.	พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับจังหวัดระยอง	๒๘
๖.	พล.ร.ท. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ผบ. กองทหารเรือชายทะเล	๓๖
๗.	พระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (เกตุ ยมจินดา)	๓๘
๘.	พระศรีสมุทโภค (อิ่ม ยมจินดา) เจ้าเมืองระยองตามจารีตท่านสุดท้าย	๔๐
๙.	สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์	๔๒
๑๐.	หลวงพ่อวงศ์ วัดบ้านค่าย จังหวัดระยอง	๔๕
๑๑.	นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กับกองทหารเรือชายฝั่งระยอง	๔๘
๑๒.	พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๕๐
๑๓.	พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๕๒
๑๔.	พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล	๕๔
๑๕.	พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิฑิเทสโก)	๕๖
๑๖.	พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช กับพระมหากรุณาธิคุณในการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดระยอง	๕๙
๑๗.	สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	๗๓
๑๘.	นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	๗๖
๑๙.	พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ กับจังหวัดระยอง	๘๐
๒๐.	สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	๘๕
๒๑.	สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา และ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ	๙๐
๒๒.	พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์	๙๗
	บรรณานุกรม	๑๐๐
	คณะผู้จัดทำ	๑๐๔

บทนำ

สถาบันพระมหากษัตริย์ กับชนชาวไทยมีความผูกพันกันมาอย่างยาวนาน แม้รูปแบบความสัมพันธ์จะมีความแตกต่างกันไปตามยุคสมัย แต่พระราชภาระหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ไทยที่สืบทอดต่อกันมาในการดูแลทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์เป็นสำคัญนั้น เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความรู้สึกยอมรับในการมีองค์พระประมุขเป็นผู้ดูแลพสกนิกรชาวไทยมาตลอด ทำให้พสกนิกรชาวไทยมีความจงรักภักดีต่อสถาบันสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน

ในอดีต ทุกอาณาจักรแว่นแคว้น ทุกภูมิภาคทั่วโลก มีผู้นำการปกครองสูงสุดเป็นเจ้าเมือง เจ้าผู้ครองนครหรือกษัตริย์ ซึ่งในแต่ละอาณาจักร แม้ผู้นำสูงสุดจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเพียงใด แต่ก็ต้องมีหลักการปกครองชาติและประชาชนอย่าง **“ไว้ใจ”** ได้รับความ **“เคารพ - ศรัทธา”** จากกลุ่มชนภายใต้การปกครอง จึงจะสามารถรักษาสถานะ **“ผู้นำ”** ซึ่งสร้าง **“ความมั่นคง”** ของอาณาจักรตนไว้ได้อย่างเข้มแข็ง

วิวัฒนาการกลุ่มชนชาติ อาณาจักร แว่นแคว้นต่าง ๆ ได้ถูกปรับเปลี่ยนถานะของ **“ผู้นำสูงสุด”** เมื่อเกิดพัฒนาการด้านหลักคิดของการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัยของแต่ละพื้นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจาก **“ราชอาณาจักร”** ไปเป็นประเทศที่ปกครองหลากหลาย เช่น เครือจักรภพ สาธารณรัฐและสหพันธรัฐ เป็นต้น ซึ่งมี **“สถาบันประมุข”** ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นกับพัฒนาการของวิถีชีวิต วัฒนธรรมด้านการปกครองของชนในแต่ละชาติที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปแบบที่รุนแรงหรือราบรื่น แตกต่างกันไป

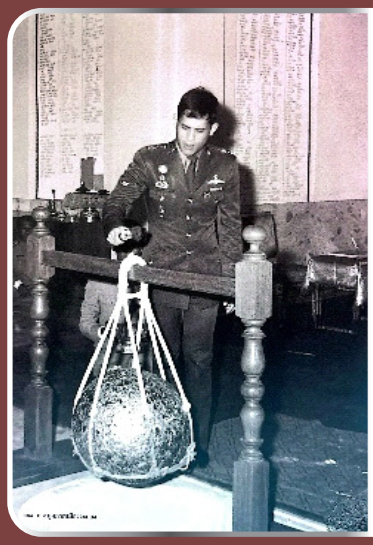
ระยอง ..

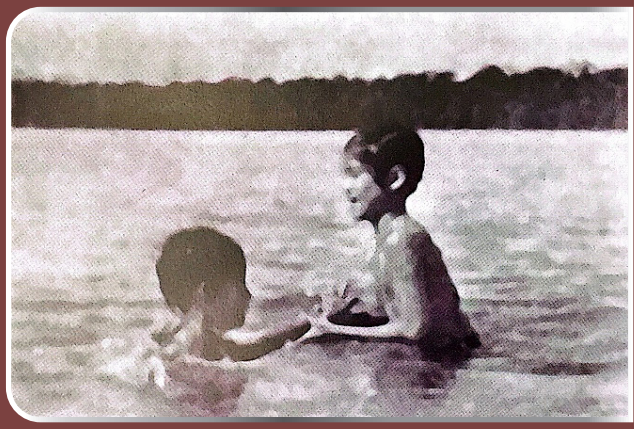
ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออก
สู่พระราชดำริพัฒนา

สำหรับราชอาณาจักรไทย หรือประเทศไทย มีพัฒนาการด้านการปกครองสืบเนื่องมาอย่างยาวนาน ที่มีการบันทึกไว้นับแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมีผู้นำการปกครองสูงสุดเป็น **“พ่อขุน”** โดยมีหลักปกครองเสมือนหัวหน้าครอบครัว และเสริมสร้างหลักปกครองผ่านทางความเชื่อทางศาสนา มีหลักอุดมคติที่ธำรงความเป็นนักปกครองที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน จนพัฒนาผ่านสมัยอยุธยา ซึ่งมีการสถาปนาสถาบันพระมหากษัตริย์ มาเป็นผู้นำด้านการปกครองและการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ตลอดจนการสู้รบเพื่อปกครองเอกราชของอาณาจักรอย่างชัดเจน

เมื่อสังคมโลกมีความเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น ก็ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรุกรานล่าเมืองขึ้นที่กว้างไกลขึ้น เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้พัฒนาการของสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของราชอาณาจักรสยามเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ราชวงศ์จักรี โดยได้มีการพิสูจน์ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย ที่สืบต่อมาแต่ละรัชกาล มีความรอบรู้ทันเหตุการณ์บ้านเมือง ช่วยให้สามารถพิทักษ์รักษาเอกราชของบ้านเมืองไว้ได้อย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค จวบจนถึงปัจจุบันที่สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงเป็นสถาบันประมุข ซึ่งฝังลึกอยู่ในวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของปวงชนชาวไทยตลอดมาแต่ครั้งโบราณ ตั้งแต่การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตราบจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ราชอาณาจักรสยามก็ยังคงมีพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักแห่งความมั่นคงของชาติ แม้ในระยะเวลานั้นจะมีทฤษฎีการเมืองที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสถาบันประมุขในต่างประเทศ แต่พสกนิกรชาวไทยก็ยังให้ความศรัทธาและเทิดทูนพระมหากษัตริย์เสมือนประมุขที่เป็นมิ่งขวัญแห่งการดำเนินชีวิต และยังคงพิทักษ์รักษาไว้เช่นเดียวกับนานาประเทศในทุกภูมิภาคของโลกมาอย่างไม่เสื่อมคลาย ...

: จังหวัดระยองในมิติของชาติ และพระมหากษัตริย์

ระยอง .. ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออก สู่พระราชดำริพัฒนา

แม้ว่าจังหวัดระยองจะเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กมาก หากเทียบกับนครหลวงกรุงเทพฯ แต่ระยองเป็นจังหวัดที่เคยมีบทบาทสำคัญให้ชาติบ้านเมืองมาไม่น้อย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และบุคคลสำคัญเสด็จ หรือเดินทางเยือนจังหวัดนี้อย่างใกล้ชิดในการเสด็จระยองของพระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์ ย่อมสะท้อนถึงความสำคัญของเมืองระยองหรือจังหวัดระยองที่มีต่อแผ่นดินสยาม หรือประเทศไทยโดยส่วนรวม บางสมัยจังหวัดระยองได้เคยมีบทบาทเกี่ยวพันกับเอกราชของประเทศมาแล้ว

แผนภาพสรุปประเด็นสำคัญ เรื่องระยองกับสถาบันพระมหากษัตริย์

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- ฐานกู้แผ่นดิน

รัชกาลที่ ๗
- เสด็จฯ ประพาสเกาะเสม็ด

รัชกาลที่ ๑๐
- รัชกาลที่ ๑๐ เสด็จฯ ยกช่อฟ้า ตัดลูกนิมิตวัดสำคัญของจังหวัด และพระราชทานพระพุทธนวราชบพิตร
- สมเด็จเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ ทรงงานที่จังหวัดระยองเป็นประจำ

ธนบุรี

รัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ ๔ - ๖
- รัชกาลที่ ๔ กับเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช
- รัชกาลที่ ๔ - ๖ กับหัวเมืองด่านตะวันออกระยอง : เสด็จฯ ระยอง เพ แกลง เสม็ด ตั้งกองทหารเรือ และจัดระบบเทศาภิบาล

รัชกาลที่ ๙

- อ่างเก็บน้ำปลวกแดง (ดอกกราย)
- โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามพระราชดำริ อำเภอบ้านฉาง
- โครงการส่งเสริมปลูกหญ้าแฝก
- เสด็จฯ เปิดศาลกรมหลวงชุมพร

๑.

การกู้แผ่นดินสยามของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ในระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาใกล้จะเสียแก่ทัพอังวะเป็นครั้งที่ ๒ พระยาวชิรปราการ หรือพระยาตาก แม่ทัพคนสำคัญแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเข้ามารักษากรุงในระหว่างที่ถูกพม่าล้อมไว้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๓๐๘ - ๒๓๑๐ ได้พิจารณาว่า กรุงศรีอยุธยาจะต้องเสียทีแก่พม่าอย่างแน่นอน จึงได้รวบรวมไพร่พลจำนวน ๕๐๐ คน ทั้งคนไทย คนจีน รวมทั้งข้าราชการ ที่มีความเชื่อถือในฝีมือของพระยาวชิรปราการอีกหลายคน ออกไปตั้งหลัก ณ วัดพิชัย แล้วยกกองทัพมุ่งออกไปทางตะวันออก ได้ปะทะกับพม่าแต่สามารถตีฝ่าวงล้อมออกไปได้ ต่อจากนั้น ก็มุ่งไปยังบ้านพรานนก และได้สู้รบกับพวกพม่าตลอดทาง จากนั้นจึงเดินทัพต่อไปยังหัวเมืองทิศตะวันออก ผ่านบางปลาสร้อย เข้าสู่ชลบุรี จนกระทั่งมาแวะพักทัพที่น้ำคอก ซึ่งขณะนั้น พระยาระยอง (บุญเมือง) ได้ทราบข่าวการมาถึงของทัพพระยาวชิรปราการ ก็เกิดความเกรงกลัว จึงพากรมการเมืองออกไปเจรจาเชิญให้พระยาวชิรปราการพาไพร่พลเข้ามาพักในเมือง พร้อมทั้งมอบธัญญาหารจำนวนหนึ่งเกวียนให้พระยาวชิรปราการนำทัพเข้ามาที่ท่าประดู่ และได้ทำการตั้งค่ายขุดคู ตั้งที่พักแรมบริเวณวัดลุ่ม

ในระหว่างเวลานั้น เป็นระยะเวลาที่กรุงศรีอยุธยายังมิได้เสียทีแก่พม่า ฉะนั้นการยกทัพมาของพระยาวชิรปราการ ทำให้กรมการเมืองระยองบางส่วนหวาดระแวงไปว่า พระยาวชิรปราการจะคิดร้ายต่อบ้านเมืองจึงหลบหนีการสู้รบมา จึงได้นำเรื่องเข้าปรึกษาพระยาระยอง ฝ่ายพระยาระยองได้กล่าวห้ามปราม แต่กรมการเมืองไม่ยอมเชื่อ ครั้นพระยาวชิรปราการอยู่ที่วัดลุ่มได้ราวสองวัน นายบุญรอดแขนอ่อน นายมาด นายบุญมา น้องเมียพระยาจันทบูร ได้เข้ามาถวายตัวทำราชการ และได้นำความมาแจ้งว่า ขุนรามหมื่นส้อง นายทองอยู่นกเล็ก ขุนจ่าเมือง (ด้วง) หลวงแสนพลหาญ กรมการเมืองระยอง ได้คบคิดกับพวกทหารประมาณ ๑,๕๐๐ คน จะยกพวกเข้ามาประทุษร้ายพระยาวชิรปราการ เมื่อพระยาวชิรปราการทราบความ จึงเรียกพระยาระยองมาซักถามความจริง แต่ไม่เป็นผล พระยาวชิรปราการจึงสั่งให้ทหารคุมตัวพระยาระยองไว้ และเตรียมการรับมือกับศัตรู

: ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ วัดลุ่มพระอารามหลวง จังหวัดระยอง

พอพลบค่ำ พระยาวชิรปราการจึงสั่งทหารให้เตรียมการป้องกัน และดับไฟมืดทั้งค่าย ตกเวลาทุ่มเศษ พวกกรมการเมืองระยอง ซึ่งไม่ทราบว่าพระยาวชิรปราการรู้ตัว ก็ได้คุมทหารจำนวน ๓๐ คน เข้าโจมตีค่ายพระยาวชิรปราการทางด้านทิศเหนือ โดยมีขุนจ่าเมือง (ด้วง) เป็นผู้นำการโจมตี เมื่อขุนจ่าเมืองนำทัพเข้ามาใกล้ค่ายประมาณ ๕ - ๖ วา พระยาวชิรปราการ ก็ได้สั่งให้ทหารระดมยิงปืนพร้อมกัน ขุนจ่าเมืองและทหารไม่ทันรู้ตัว จึงถูกยิงบาดเจ็บล้มตายไปตาม ๆ กัน พวกกรมการเมืองและทหารที่เหลือเห็นทีจะเสียเปรียบจึงล่าถอยไป พระยาวชิรปราการก็ระดมพลไล่โจมตีกลับและยึดเมืองระยองได้ในคืนเดียวกัน ทั้งยังได้ศาสตราวุธและธัญญาหารเป็นจำนวนมาก บรรดาเหล่าทหารได้เห็นความสามารถ และความฉลาดหลักแหลมของพระยาวชิรปราการ จึงพากันยกย่องว่า **“เจ้าตาก”** ฉะนั้น จะถือได้ว่า พระยาวชิรปราการได้รับการยกย่องให้เป็น **“เจ้า”** ที่เมืองระยองนี้ เมื่อเจ้าตากยึดเมืองระยองได้แล้ว ก็โปรดให้สะสมไพร่พลและอาวุธเสบียงอยู่ในเมือง ๔ เดือน เพื่อบำรุงขวัญทหาร และจัดการบ้านเมืองทางตะวันออก ให้เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเสด็จต่อไปยังเมืองจันทบุรี เพื่อยึดเป็นที่ตั้งมั่นในการกอบกู้กรุงศรีอยุธยาคืนจากพม่าสำเร็จ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. ๒๓๑๐ และเสด็จครองราชย์สมบัติ ณ กรุงธนบุรี เป็นพระมหากษัตริย์ในพระนามสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

: ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหลังแรก สร้างขึ้นใน ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ที่วัดลุ่มพระอารามหลวง จังหวัดระยอง

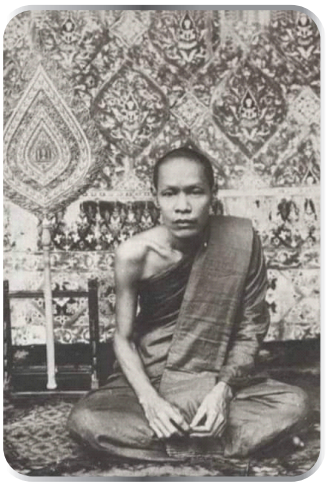
จากการที่เจ้าตาก ทรงใช้เวลาในการสั่งสมกำลังทัพที่ระยองถึง ๔ เดือน ๒๐ วัน ดังที่กล่าวเอาไว้นั้นเท่ากับว่าระยองมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์การกอบกู้กรุงศรีอยุธยาอย่างไม่ต้องสงสัย จึงเป็นที่น่าสนใจว่าระยองมีจุดแข็งอะไร ที่ทำให้กองทัพของเจ้าตากสามารถสะสมกำลังทั้งกำลังคน อาวุธ เสบียงอาหาร และยานพาหนะ จนสามารถเข้าตีเมืองจันทบุรี และกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ใหญ่กว่าขอบเขตของเจ้าตาก เมื่อศึกษาจากสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของระยองแล้ว จึงสรุปถึงปัจจัยเมืองระยองต่อการสงครามของเจ้าตากได้ดังนี้

- จังหวัดระยองมีอาหารอุดมสมบูรณ์ และหลากหลาย มีทุ่งนาอันอุดมที่บ้านไข้ (บ้านค่าย) บ้านเก่า บ้านตาขัน จนถึงบ้านดอน บ้านวัดโขด มีอาหารทะเลสด อาหารแห้งที่ปากน้ำระยอง และบ้านเพ มีแหล่งของป่าทั้งที่สลับกับทุ่งราบ และป่าเขา ซึ่งมีพืชอาหารหลากหลาย เช่น กระวาน เร่ว ระกำ กล้วยป่า เป็นต้น
- จังหวัดระยองมีทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้งานในกองทัพได้จำนวนมาก มีป่าอันอุดมสมบูรณ์ที่สามารถหาไม้ในป่ามาสร้างค่ายทหาร ไม้ตะเคียน ไม้ตะพุน ไม้ยางทำเกวียน ไม้ตะเคียนสำหรับต่อเรือ มีไม้ฟืน น้ำมันยางจากป่าเป็นเชื้อเพลิง มีชันสำหรับยาเรือ เป็นต้น
- จังหวัดระยอง และหัวเมืองตะวันออก มีผู้คนพอสมควร รวมทั้งผู้คนที่หลบหนีทัพอังวะจากหัวเมืองต่าง ๆ ในภาคกลาง ภาคตะวันตก และหัวเมืองเหนือ จึงสามารถที่จะระดมกำลังคนได้
- หัวเมืองชายฝั่งทะเลทางฝั่งตะวันออก ที่มีฐานของผู้คนเชื้อสายจีนทั้งที่เป็นไพร่ และนายอันเป็นคนกลุ่มเดียวกับเจ้าตาก
- จังหวัดระยองอยู่กึ่งกลางระหว่างชลบุรี บางละมุง แกลง และจันทบุรี สะดวกที่ทัพเจ้าตากจะระดมกำลังคนจากเมืองชลบุรี และบางละมุงที่อยู่ใต้อำนาจ และไม่ห่างจากแกลง และจันทบุรี จึงเหมาะสมต่อการเป็นฐานออกตีเมืองแกลง และจันทบุรีต่อไป
- หัวเมืองชายทะเลตะวันออกนั้นอยู่ไม่ไกลจากเมืองเปียม หรือเมืองปากน้ำพุทไธมาศ **“มักเทียนตื้อ”** (เมืองพุทไธมาศ ควรอยู่เข้าไปด้านในของลำน้ำ Giang Thanh หรือแม่น้ำขาม) ที่น่าจะถือว่าเป็นเมืองท่าเสรี จนคล้ายเป็นรัฐอิสระที่มีเจ้าเมืองเป็นจีน

ทั้งนี้ลำพังกองทหาร ๕๐๐ นายของเจ้าตาก ที่ตีฝ่าวงล้อมมาจากกรุงศรีอยุธยา จะไม่สามารถกอบกู้กรุงศรีอยุธยากลับคืนมาได้ หากไม่ได้กำลังสมทบจากหัวเมืองตะวันออก เช่น ชลบุรี จันทบุรี ตราด และรวมทั้งคนระยองที่นำโดยนายบุญรอดแขนอ่อน นายมาด นายบุญมา ซึ่งคาดว่าจะเป็นคนสำคัญในราชการ หรือเครือญาติกรมการเมืองระยองอยู่ด้วย เช่น นายบุญมาซึ่งเป็นน้องภรรยาพระยาจันทบูร ทำให้กองทัพของเจ้าตากสามารถสะสมกำลังจาก ๕๐๐ นาย ขึ้นมาเป็น ๕,๐๐๐ นาย ชั่วเวลาไม่ถึง ๑ ปี

: บัลลังก์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
สมเด็จพระสังฆราชชื่น เป็นผู้นำบัลลังก์นี้จากพระราชวังเดิม มาไว้ที่วัดราชบัลลังก์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์และจัดแสดง อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

: สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์
เป็นผู้นำบัลลังก์จากวัดราชบัลลังก์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ไปไว้ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

๒.

สมเด็จพระสังฆราชชื่น พระมหาเถรเมืองแกลง ผู้รื้อฟื้นพระธรรมวินัย

จากที่เมืองแกลงการศาสนาเป็นหลักฐานอย่างยิ่ง ในทางศาสนาเมืองแกลงมีสงฆ์มีพุทธศาสนาเป็นหลักฐาน มีสงฆ์ได้รับแต่งตั้งเป็นสังฆราชเมืองแกลง ได้รับสมณศักดิ์เป็นที่พระธรรมธีรราชมุนี ชื่อเดิมท่านชื่อ **“ชื่น”** เข้าใจว่าจำพรรษาอยู่ ณ วัดโพธิ์ทองพุทธาราม หรือวัดทะเลน้อย (วัดราชบัลลังก์ประดิษฐารามในปัจจุบัน แห่งใดแห่งหนึ่ง) เมื่อเจ้าตาก (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) ตั้งฐานที่มั่นกู้แผ่นดินที่ระยอง ทรงเคารพนับถือพระธรรมธีรราชมุนีนี้มาก ภายหลังเมื่อเจ้าตากได้ตั้งกรุงธนบุรี ขึ้นเสวยราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีแล้ว จึงได้อาราธนานิมนต์ท่านพระธรรมธีรราชมุนี (ชื่น) สังฆราชเมืองแกลงเข้าไปอยู่ที่วัดเจ้าขรัวหงส์ (วัดหงส์รัตนาราม) ริมคลองบางกอกใหญ่ ใกล้พระราชวัง และต่อมาได้เลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นสมเด็จนพรัตน์ (สมเด็จวันรัตในปัจจุบัน) ต่อมาในตอนปลายรัชกาลธนบุรี ท่านได้รับสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระสังฆราช กรุงธนบุรี แทนสมเด็จพระสังฆราชศรี วัดบางหว้าใหญ่ (วัดระฆังโฆสิตาราม) ที่ถูกปลด แต่ท่านอยู่ในตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชแห่งกรุงธนบุรีไม่นาน เนื่องจากบ้านเมืองเกิดจลาจลวุ่นวาย มีการยึดอำนาจขึ้น และสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกฯ ได้ยกกองทัพกลับจากการยกไปตีเขมรเข้ามาปราบปราม และทำการปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ เมื่อบ้านเมืองพอสงบก็ได้จัดการทางศาสนา โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระสังฆราชชื่น พ้นจากตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช และโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระสังฆราชศรี วัดบางหว้าใหญ่ กลับเป็นสมเด็จพระสังฆราชตามเดิม ส่วนท่านชื่นนั้น เนื่องจากมิได้เป็นตัวการในความวุ่นวายปลายสมัยกรุงธนบุรี และเป็นผู้มีความรู้พระไตรปิฎกดี จึงโปรดเกล้าฯ ให้กลับเป็นสมเด็จนพรัตน์ คงครองวัดหงส์รัตนารามตามเดิม มิได้ต้องรับพระราชอาญา แต่ต่อมาท่านได้ถูกกริ้ว และถูกลดสมณศักดิ์ลงเป็นพระธรรมธีรราชมุนี

: สมเด็จพระสังฆราชชื่น แห่งกรุงธนบุรี ท่านเป็นผู้นำบัลลังก์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
จากพระราชวังเดิม มาเก็บรักษาไว้ที่วัดราชบัลลังก์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ต่อมา สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ ได้นำบัลลังก์นี้ไปเก็บรักษาไว้ที่
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๑

เมื่อมีการกระทำสังคายนาพระไตรปิฎกในสมัยรัชกาลที่ ๑ นั้น สมเด็จพระนพรัตน์ ก็ได้รับความยินยอมให้มีเกียรติเข้าเป็นคณะกรรมการ ผู้ทำการชำระพระไตรปิฎกด้วยผู้หนึ่ง เพราะเหตุที่ท่านเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ในพระไตรปิฎกดีนั่นเอง และต่อมาท่านก็จำพรรษาอยู่ ณ วัดหงส์รัตนารามจนมรณภาพ

๓.

สุนทรภู่ (พระสุนทรโวหาร ภู่)

ในบรรดาศักดิ์สุดท้าย คือ เป็นอาลักษณ์ชาวไทยที่มีชื่อเสียงเชิงกวี ได้เข้ารับราชการเป็นอาลักษณ์ราชสำนักในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อสิ้นรัชกาลได้ออกบวช เป็นเวลาร่วม ๒๐ ปี ก่อนจะกลับเข้ารับราชการอีกครั้ง ในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเป็นอาลักษณ์ในสมเด็จเจ้าฟ้าจุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้เลื่อนตำแหน่งเป็น พระสุนทรโวหารเจ้ากรมอาลักษณ์ฝ่ายพระราชวังบวร ในสังกัดของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นตำแหน่งราชการสุดท้ายก่อนสิ้นชีวิต

สุนทรภู่เป็นกวีที่มีความชำนาญทางด้านกลอน ได้สร้างขนบการประพันธ์กลอนนิทาน และกลอนนิราศขึ้นใหม่ จนกลายเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง สืบเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ผลงานที่มีชื่อเสียงของสุนทรภู่มีมากมายหลายเรื่อง เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศสุพรรณ เพลงยาวถวายโอวาท กาพย์พระโชยสุริยา พระอภัยมณี เป็นต้น

ที่สำคัญต่อเมืองระยอง คือ สุนทรภู่ได้แต่ง **“นิราศเมืองแกลง”** ซึ่งได้สะท้อนสภาพบ้านเมืองระยอง ในช่วง ปี พ.ศ. ๒๓๔๙ โดยในนิราศเมืองแกลงได้ดำเนินเนื้อเรื่องว่า สุนทรภู่เดินทางไปเยี่ยมบิดาที่วัดบ้านกร่ำ ตามเส้นทางสุนทรภู่ได้บันทึกสภาพบ้านเมือง และผู้คนตั้งแต่กรุงเทพฯ ธนบุรี พระประแดง สมุทรปราการ บางปะกง ชลบุรี บางละมุง ระยอง ไปจนสิ้นสุดที่วัดบ้านกร่ำ แขวงเมืองแกลง

นับเฉพาะจากบ้านเมืองในลุ่มน้ำระยอง คือ เขตอำเภอเมือง และอำเภอบ้านค่ายในปัจจุบัน ในครั้งนั้นสุนทรภู่ได้แวะชุมชนสำคัญ มีชุมชนตามท้องทุ่งสลับป่าดง ได้แก่ เมืองระยอง บ้านเก่า บ้านนาตาขวัญ บ้านแลง บ้านตะพง ทุ่งกระทอลอ สภาพพื้นที่เหล่านี้โดยทั่วไปเป็นที่ราบ มีนาข้าวโล่งกว้าง สลับป่าดง (คาดว่าเป็นป่าดิบชื้นและป่าเต็งรัง) และพงหญ้าแขมหญ้าคา มีชุมชนบ้านเรือนแทรกตามท้องทุ่ง และป่าดง ตามชื่อที่กล่าวไว้แล้ว ตามบ้านเหล่านี้มีวัดเก่าแก่ และสำคัญ เช่น วัดบ้านเก่า วัดนาตาขวัญ วัดบ้านแลง วัดตะพง ผู้คนทำนาเป็นพื้นฐาน นอกนั้นทำไร่ที่ทุ่งกระทอลอ

: รูปปั้นสุนทรภู่ขณะที่ปั้นแล้วเสร็จ และนำไปตั้งที่อนุสาวรีย์สุนทรภู่ - แหลมแม่พิมพ์ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

จากนั้นสุนทรภู่ได้หลงพงหญ้าพงป่า ที่คาดว่าเป็นสายบ้านเพในปัจจุบัน ไปออกคลองกรูน ซึ่งเป็นคลองที่ออกทะเล สภาพเป็นที่ลุ่มต่ำคาดว่าจะมีป่าชายเลน และป่าพรุเป็นพื้น (คลองกรูนนี้ คือ ชุมชนแรกเริ่มก่อนจะมีบ้านเพในปัจจุบัน) และอ่าวสมุทรซึ่งเป็นแหลมหาดทราย มีศาลเจ้าที่เป็นศาลเจ้าจีนแห่งแรกของเมืองระยอง และมีชาวบ้านทำประมงน้ำเค็ม และตากปลาแห้งอยู่ทั่วไป

สุนทรภู่เดินทางต่อไปบ้านเมืองในลุ่มน้ำประแส คือ เขตอำเภอแกลงในปัจจุบัน ในครั้งนั้นสุนทรภู่ได้แวะชุมชนสำคัญ เริ่มจากตะพานยายเหม สะพานข้ามหนองน้ำ ทุ่งพืชน้ำ ป่าเสม็ด มีดงต้นมะม่วงป่า ส่วนหนึ่ง (ปัจจุบันนี้คือสวนพฤกษศาสตร์จังหวัดระยอง) ปากคลองลาวน หรือ กะลาวน (ปัจจุบันคือคลองละวน) บ้านกร่ำ ที่นั่นมีวัดป่ากร่ำซึ่งบิดาในสมณเพศของสุนทรภู่จำวัดที่นั่น ปรากฏว่าหลวงพ่อของสุนทรภู่มีสมณศักดิ์เป็น **“พระครูธรรมรังสีมหากระวี”** เจ้าคณะเมืองแกลง ซึ่งทุกวันนี้ยังคงปรากฏวัดป่ากร่ำอยู่ที่บ้านกร่ำ อำเภอแกลง

ที่สำคัญต่อมาคือ พงค้อ (ปัจจุบันคือเนินฆ้อ) ซึ่งตั้งอยู่ริมคลอง หรือแม่น้ำประแส ไม่ห่างจากทะเลปากน้ำ บ้านพงค้อจึงเป็นท่าเรือรับส่งสินค้าจากหมู่บ้านต่าง ๆ รอบคลอง และเป็นตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าที่คึกคัก ที่สำคัญที่พงค้อนี้สุนทรภู่ยังได้พบกับคนชอง ซึ่งเป็นกลุ่มคนชาติพันธุ์ดั้งเดิมในภูมิภาคตะวันออก ในปัจจุบันยังปรากฏคลอง **“หนองชอง”** ไม่ไกลจากที่นี่

แล้วสุนทรภู่จึงเดินทางไปต่อที่บ้านดอนเค็ด ยุคนั้นเป็นที่ตั้งของกรมการเมืองแกลง บ้านพงอ้อ (ปัจจุบันคือพลงช้างเผือก) และสุดท้ายสุนทรภู่ได้เที่ยวทะเล อาจเป็นอ่าวไข่ หรือหาดแม่พิมพ์

ปัจจุบัน ปรากฏอนุสรณ์สุนทรภู่ในจังหวัดระยอง นั่นคือ อนุสาวรีย์สุนทรภู่ เป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่มหากวีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คือ พระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า สุนทรภู่ ตั้งอยู่บนเส้นทางแกลง - แหลมแม่พิมพ์ ที่ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งเชื่อว่าเป็นบ้านเกิดของบิดาของสุนทรภู่ และท่านเคยมาเยือนที่นี่เมื่อครั้งวัยหนุ่ม ตามที่ปรากฏในนิราศเมืองแกลง แรกสร้าง ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ แล้วเสร็จ ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ จนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดระยองมาถึงทุกวันนี้

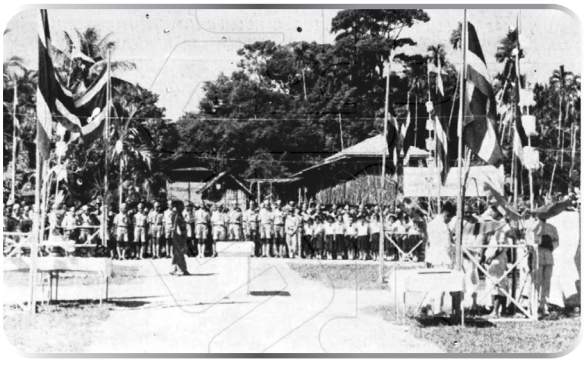
จากนิราศเมืองแกลงนี้จึงมีอนุสรณ์ของสุนทรภู่อีกประการ คือ การสร้างหมุดกวีตามจุดต่าง ๆ ที่สุนทรภู่เดินทางผ่าน ริเริ่มจากพระดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในเวลานั้น) ช่วงระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง เรื่องนิราศเมืองแกลง ซึ่งกวีเอกสุนทรภู่ได้แต่งไว้ว่า สภาพปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ควรได้ศึกษาตามรอย

จังหวัดระยองจึงได้ประสานงานกับศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดระยอง และกวีจังหวัดระยอง ดำเนินการศึกษาเส้นทางการเดินทางของสุนทรภู่ จากวรรณกรรมนิราศเมืองแกลง และได้ลงเครื่องหมายไว้ในแผนที่ของจังหวัด และบันทึกเป็นนิราศ โดยสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบัน และได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ เมื่อเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. ๒๕๔๓

ต่อมาคณะกรรมการดำเนินการตามรอยสุนทรภู่ ร่วมกับอำเภอเมืองระยอง นำโดย นายเถลิง ครามะคำ นายอำเภอเมืองระยอง ในขณะนั้นได้เริ่มกันคิดสื่อแสดง อันเป็นสัญลักษณ์แห่งการเดินทางผ่านตำบล และสถานที่ต่าง ๆ ที่ท่านสุนทรภู่บันทึกไว้ในนิราศเมืองแกลง จึงได้กำหนดจุดจารึกบทกลอนในนิราศที่กล่าวถึงสถานที่นั้น ๆ ไว้เฉพาะเขตจังหวัดระยอง รวมทั้งสิ้น ๒๘ จุด เรียกว่า **“หมุดกวี”** โดยอาจารย์อำนวย หมั่นสมัคร ศิลปินดีเด่นจังหวัดระยอง สาขาทัศนศิลป์ด้านศิลปะออกแบบ ในฐานะที่เป็นกรรมการสภาวัฒนธรรม จังหวัดระยอง ได้ออกแบบหมุดกวีนี้ไว้ แล้วคณะกรรมการโดยอำเภอเมืองระยอง และคณะทำงานของจังหวัด ได้ดำเนินการปัก **“หมุดกวี”** เป็นปฐมฤกษ์ ประกอบพิธีบวงสรวง และเปิดหมุดกวี หมุดแรกที่บริเวณหน้าห้างบิ๊กซี จังหวัดระยอง เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ เวลา ๐๙.๐๙ นาฬิกา และต่อมาได้รับความร่วมมือจากเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ตามเส้นทางที่สุนทรภู่เดินผ่าน ได้ร่วมมือร่วมใจกันสร้างหมุดกวีไว้จนครบ ๒๘ จุด ตามที่สุนทรภู่เดินทางผ่านตามนิราศเมืองแกลง

: จอมพล ป. พิบูลสงคราม
และ ท่านผู้หญิงละเอียด ภริยา
กำลังวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์สุนทรภู่
เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๙๘

: ประชาชน ข้าราชการ มาร่วมงาน
ในวันวางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์สุนทรภู่

: พิธีเปิดอนุสาวรีย์สุนทรภู่ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓
(ที่มา Thailand Illustrated No.177 April 1970)
กลุ่มภาพเก่าในอดีต เผยแพร่

: รูปหล่อสุนทรภู่ พระอภัยมณี นางผีเสื้อสมุทร และ นางเงือก
เปิดให้เข้าชมอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

: ศาลสุนทรภู่

: อนุสาวรีย์สุนทรภู่จำลอง

: นายประพันธ์ ชลวีระวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง
ได้ทำพิธีเปิดหมุดกวีหมุดแรก ที่หน้าห้างบิ๊กซีระยอง พ.ศ. ๒๕๔๔

๔.

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : การเสด็จระยองครั้งแรก ของพระมหากษัตริย์ราชจักรีวงศ์

: พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ และพระราชินี

หลังช่วงสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีกอบกู้เอกราช จนถึงราวต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ บ้านเมืองทางตะวันออกถูกปล่อยไว้ห่าง ๆ ไม่ถูกกล่าวถึงมากนัก และคงบทบาทหัวเมืองชายแดน ที่ต้องระวังในความขัดแย้งระหว่างสงครามอานามสยามยุทธต่อมาในรัชกาลที่ ๓ ที่ใช้เวลาในการรบต่อเนื่องกันถึง ๑๔ ปี

: เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช

หัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก จึงมีความเคลื่อนไหวอย่างเห็นได้ชัดในเหตุผล คือ เป็นเส้นทางผ่านเข้าสู่กรุงเทพฯ ได้สะดวกที่สุด ต่างจากเส้นทางบกที่ต้องผ่านเมืองด่านหลายแห่ง ใช้การเดินทางทั้งทางบก และทางน้ำจึงจะเข้าสู่พระนครได้ ช่วงเวลานี้จึงมีการปรับปรุงหัวเมืองทั้งทางบก และทางทะเล สร้างป้อมปราการแข็งแกร่ง ต่อเรือรบ และเรือกำปั่น เช่น เรือกำปั่นฝรั่ง สำหรับทางบก เช่น ที่ป้อมเมืองฉะเชิงเทราพร้อมปืนใหญ่ประจำป้อม ส่วนทางทะเลสร้างป้อมที่ปากน้ำ และสร้างเมืองป้อมที่เนินวง เมืองจันทบูร ซึ่งเป็นหัวเมืองชั้นตรี สำหรับรับศึกไม่ให้ยึดหัวเมืองสำคัญเป็นฐานกำลังได้

ในรัชกาลนี้ราวก่อนเดือนเมษายน ปี พ.ศ. ๒๓๙๘ มีการต่อเรือพระที่นั่งใช้ไม้จากเมืองระยองและเมืองแกลง ดังความว่า **“ให้หามาดเส้น มาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายซึ่ง...พระยาวิชยาธิบดีหาได้ที่ป่าเมืองจันทบุรีลำ ๑ พระเทพสงครามปลัดหาได้ที่ตะเคียนทองลำ ๑ พระแกลงแกล้วกล้าหาได้ที่ปลายน้ำเมืองแกลง ๒ ลำ พระอินทรอาสา (ทุม) หาได้ที่ปลายน้ำเมืองระยองลำ ๑ พระอินทรักษาหาได้ที่ปลายน้ำเมืองแกลง เมืองระยอง ลำ ๑ พระราชภักดีสงคราม ผู้ว่าราชการเมืองระยอง หาได้มาด ๑๘ วา ที่ป่าเมืองระยองลำ 1 รวมทั้งมาดเส้นเป็น ๗ ลำ”** ถึงกับใช้คน ๓,๐๐๐ คนลากไม้ ปัจจุบันยังคงปรากฏเรือพระที่นั่งสำคัญองค์หนึ่งในขบวนเรือพระราชพิธี นั่นคือ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่เสด็จประพาสหัวเมืองตะวันออก (๔ มกราคม - ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๐๐) นับเป็นการเสด็จหัวเมืองตะวันออกครั้งแรกของพระมหากษัตริย์แห่งพระราชจักรีวงศ์ หลังจากราชสำนักได้ไม้ตะเคียนมาดเส้นมาสร้างเรือพระราชพิธีในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน (ปี พ.ศ. ๒๓๙๘) พระองค์ได้เสด็จประพาสด้วยเรือพระที่นั่งสยามอรสุมพล โดยเสด็จเลียบชายฝั่งภาคตะวันออกและแวะจอดเรือประทับพักแรม ตั้งแต่เมืองชลบุรีถึงเมืองตราด และเนื่องในการเสด็จครั้งนี้ทรงแยกเกาะกงให้ตั้งขึ้นเป็นเมืองประจันตคีรีเขตมีเจ้าเมืองปกครอง

ในยุคนี้เริ่มมีโจรสลัดออกมาก่อกวนปล้นสะดมตามหัวเมืองชายทะเล ชายทะเลตะวันออกจึงเริ่มมีความสำคัญในสายพระเนตรของรัชกาลที่ ๔ จึงได้เสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลตะวันออก พอดีกับที่การค้าขายเมืองระยองเติบโตขึ้น แล้วพระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (ทิม ปัทมดิลก) ได้สร้างพระเจดีย์ปากน้ำระยอง ในขณะที่พระแกลงแกล้วกล้า (ทองคำ) สร้างพระเจดีย์ที่แหลมสนปากน้ำประแส และพระเจดีย์ วัดราชบัลลังก์ประดิษฐาราม สอดคล้องกับคติพระราชนิยมในรัชกาลนี้เพื่อให้เป็นที่สังเกตเด่นชัดของคนเดินเรือที่สัญจรมากขึ้น ทำนองเดียวกับที่รัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์ที่สำคัญ ๔ แห่ง ได้แก่ พระเจดีย์ วัดบางพระ และพระเจดีย์แหลมเทียน ช่องแสมสาร จังหวัดชลบุรี พระเจดีย์ที่วัดโยธานิมิตร และพระเจดีย์ที่กลางคลองนารายณ์ เขาสระบาป จังหวัดจันทบุรี ซึ่งทั้งหมดนี้ก็จะสร้างตามภูมิประเทศสำคัญต่อการเดินเรือ เช่น ยอดเขา ปากน้ำ หาดที่มีชุมชนหนาแน่น เป็นต้น มีรูปแบบเจดีย์ทรงระฆังแบบพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๔ คือ ๑) กลุ่มเจดีย์ทรงระฆังที่มีส่วนรองรับองค์ระฆังเป็นมาลัยเถาสามชั้น ๒) กลุ่มเจดีย์ทรงระฆังที่มีส่วนรองรับองค์ระฆังเป็นมาลัยเถามากกว่าสามชั้น

การสร้างพระเจดีย์ทรงระฆังแบบพระราชนิยมรัชกาลที่ ๔ ตามนี้ สะท้อนถึงนโยบายของราชสำนักสยาม เพื่อแสดงถึงพระราชอาณาเขตสยาม ในช่วงที่สยามเพิ่งขับเคี่ยวสงครามอานามสยามยุทธกับเวียดนาม และฝรั่งเศสได้เริ่มขยายอิทธิพลอาณานิคมในโคชินจีน (เวียดนามตอนใต้ในปัจจุบัน) จึงนับว่าพระเจดีย์มีความสำคัญต่ออธิปไตยในแผ่นดินสยามโดยภาพรวม

ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ (ประมาณหลัง ปี พ.ศ. ๒๔๑๙) พระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (เกตุ ยมจินดา) ได้สร้างพระเจดีย์ประธานขึ้นที่วัดจันทอุดม หรือวัดเก๋ง กลางเมืองระยอง มีรูปแบบเจดีย์ทรงระฆังแบบพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ ๔ เช่นกัน

จากการมีพระเจดีย์ทำให้มีผลสืบเนื่องสำคัญ คือ ประเพณีต่าง ๆ ได้แก่ การห่มผ้าพระเจดีย์ปากน้ำระยอง และพระเจดีย์วัดสมมติเทพฐาปนาราม ปากน้ำประแส อันเป็นประเพณีใหญ่ที่รวมคนทุกสารทิศในเมืองระยองและเมืองแกลง ให้ร่วมใจช่วยงานนี้ได้ อันเนื่องจากเป็นพระเจดีย์ในตำแหน่งส่วนรวมของท้องถิ่น ในขณะที่วัดจันทอุดม (วัดเก๋ง) เป็นสถานที่ข้าราชการกรมการเมืองระยองเคยถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

ในรัชกาลนี้ได้มีการเปลี่ยนราชทินนามเจ้าเมืองระยอง จาก **“พระราชภักดีสงคราม”** ตามบทพระไอยการนาหัวเมืองทหาร กฎหมายเก่าสมัยอยุธยา มาเป็น **“พระศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม”** โดยเจ้าเมืองระยองท่านแรกที่รับราชทินนามนี้คือ ท่านทิม ปัทมดิลก

๕.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับจังหวัดระยอง

: พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ นานัปการ ด้วยพระปรีชาสามารถจึงเป็นที่รักที่เทิดทูนของปวงชน สมดังพระราชสมัญญานาม **“สมเด็จพระปิยมหาราช”** ซึ่งหมายถึง **“พระราชาผู้เป็นที่รักของประชาชน”**

จากหลักฐานในพระราชหัตถเลขาและบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงพระราชอัธยาศัยและพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า โปรดการศึกษาเกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิตในสังคมเป็นอย่างยิ่ง การเสด็จพระราชดำเนินไปยังต่างประเทศ และประพาสภายในประเทศมีส่วนสำคัญที่ทำให้ได้ทรงสัมผัสกับทุกข์สุขของประชาชนอย่างใกล้ชิดและลึกซึ้ง โดยพระองค์เคยเสด็จประพาสเมืองระยองหลายสถานที่ด้วยกัน จะเห็นได้จากบทพระราชนิพนธ์ พระราชหัตถเลขา และจดหมายเหตุดังนี้ ...

- **ครั้งที่ ๑** วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๑๙ เสด็จแวะพักที่ช่องแสมสารโดยพระศรีสมุทโภคไชยชิตสงคราม (เกตุ ยมจินดา) เจ้าเมืองระยอง และคณะคนจีนเฝ้ารับเสด็จ มีการถวายของ เช่น ผ้าไหมและผ้าตาสมุก จึงได้ทรงรับทราบเหตุเจ้าเมืองระยองจับกุมโจรสลัดปล้นเรือจีนพ่อค้า ต่อจากนั้นขบวนเรือเสด็จแล่นต่อไปผ่านเกาะยุ้งเกลือ เกาะแสมสาร เกาะโรงโขน เกาะโรงหนัง เกาะหลักเบ็ด เกาะจวง เกาะจันทน์ เกาะเสร็จถลาง พระเจดีย์ปากน้ำระยอง จากนั้นเป็นแนวหินโสโครกใต้น้ำจนไปถึงเขาแหลมหญ้าขบวนเรือเสด็จ จึงหยุดแวะที่นั่น

ที่เขาแหลมหญ้า ชายหาดบ้านเพ ใกล้บริเวณท่าเรือไปเกาะเสม็ด มีคลองกรุนไหลผ่าน ที่นี่เองได้ทรงพบว่าชายหาดมีหอยสังข์ และเบี้ย มีบ้านทำเคย - กะปิ เลี้ยงเป็ด ไร่ฝ้าย แปลงปลูกแตงโม (ในพระราชหัตถเลขาเรียกว่า ผลอุลิด) ทำนา แต่การทำนาได้ข้าวไม่พอกิน ต้องซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากเมืองระยอง

นับว่าในการเสด็จประพาสครั้งนี้ เป็นครั้งแรกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียนรู้จัก และทรงบันทึกบ้านเมือง และราษฎรหัวเมืองชายฝั่งตะวันออก รวมทั้งเมืองระยองและเมืองแกลง เพื่อให้ทรงบริหารราชการบ้านเมือง โดยเฉพาะการปฏิรูปบ้านเมืองรับสถานการณ์อาณานิคม จนบัดนี้คนรุ่นหลังจึงได้นำบันทึกจดหมายเหตุนี้มาเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์บ้านเมืองและวิถีชีวิตระยองในอดีต

- **ครั้งที่ ๒** วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๗ เสด็จประพาสปากคลองแกลง และปากแม่น้ำประแส โดยมีพระแกลงแกล้วกล้า (มั่ง ปริชานนท์) เจ้าเมืองแกลงรับเสด็จ สภาพปากน้ำประแสในเวลานั้นมีบ้านเรือนนับร้อยริมน้ำ และยังมีต่อลึกเข้าไปอีก ในครั้งนั้น พระองค์โปรดให้สร้างวัดขึ้นมาวัดหนึ่ง ให้ชื่อว่า **“วัดสมมติเทพฐาปนาราม”** หรือที่ประชาชนเรียกว่า **“วัดแหลมสน”** วัดนี้ถือว่าเป็นวัดหลวงวัดแรกในจังหวัดระยอง

: วัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) วัดหลวงวัดแรกในจังหวัดระยอง

: ใบพระราชทานวิสุงคามสีมาของวัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) ลงวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๔
ประกาศเป็นพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่ทรงพระราชอุทิศเขตพระอุโบสถแห่งพระอารามนี้ให้เป็นที่วิสุงคามสีมา
สำหรับพระสงฆ์จากจตุรทิศได้ประกอบสังฆกรรมในพระพุทธศาสนา

: ป้ายไม้ของวัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) เดิมประดิษฐานอยู่บริเวณฐานพระเจดีย์ประธานของวัด มีจารึกข้อความว่า ๑๐ ๑๗ "พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินมาประทับใกล้เจดีย์สฐานอันนี้ เมื่อ ณ วัน ๑ ฯ ๓ ค่ำ ปีวอก ฉศก จุลศักราช ๑๒๔๖ โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาเป็นพระอาราม พระราชทานนามว่า วัดสมมติเทพถาปนาราม" (ตามปฏิทินเดิมตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๗)

: ป้ายไม้ของศาลาการเปรียญหลังเก่าของวัดสมมติเทพฐาปนาราม ระบุอันเป็นปฐมในการสร้าง

ต่อมา โปรดให้พระราชทานถาวรวัตถุสำคัญ ๆ ในวัด อันได้แก่ ตู้พระไตรปิฎกพร้อมด้วยหนังสือพระไตรปิฎก ๑ ธรรมาสน์ลายรดน้ำ ๑ โต๊ะหมู่บูชาลายทอง ๑ พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑ ถุงย่ามที่ระลึกเสด็จประพาสยุโรป ๑ ตะเกียงโคมแขวน ๑ นอกจากนั้นยังโปรดให้ตั้งกองทหารเรือใกล้บริเวณวัดแห่งนี้ รวมทั้งให้ตั้งกองทหารเรือที่ระยอง และเกาะเสม็ด เพื่อดูแลรักษาความมั่นคงปลอดภัยของราชอาณาจักรในบริเวณด้านชายทะเลตะวันออก ป้องกันและปราบปรามโจรสลัดในอ่าวสยาม เพราะนอกอ่าวที่เป็นชุมชนใหญ่ เช่น เมืองระยอง ปากน้ำระยอง และปากน้ำประแสแล้ว นอกนั้นยังเป็นที่เปลี่ยว มีโจรสลัดซ่องสุม และการป้องกันภัยคุกคามจากฝรั่งเศส ซึ่งกำลังมีท่าทีขยายดินแดนอาณานิคมในเวียดนาม และลุ่มน้ำโขง อย่างไรก็ตามในวันนั้นหลังจากนั้นเสด็จต่อไปที่แหลมสิงห์ และเกาะกง หรือแขวงเมืองประจันตคีรีเขตต์ ซึ่งในยุคนั้นยังอยู่ภายใต้พระราชอาณาจักรสยาม (ปัจจุบันเป็นจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา)

: พระบรมรูปรัชกาลที่ ๕
พระราชทานแก่วัดสมมติเทพฐาปนาราม
ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

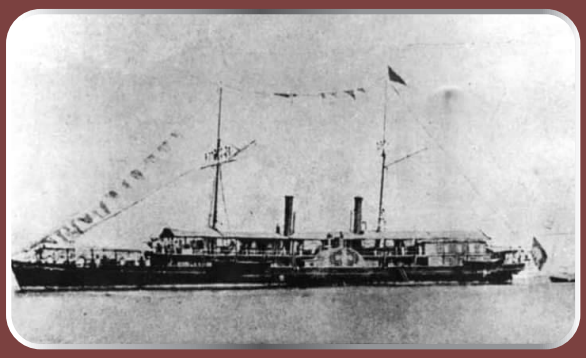
: ตู้พระไตรปิฎกพระราชทานในรัชกาลที่ ๕
แก่วัดสมมติเทพฐาปนาราม
ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

: ธรรมาสน์ลายรดน้ำพระราชทานในรัชกาลที่ ๕
แก่วัดสมมติเทพฐาปนาราม
ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

: พระไตรปิฎกพระราชทานในรัชกาลที่ ๕
แก่วัดสมมติเทพฐาปนาราม ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

: เรือพระที่นั่งอรรคราชวรเดช

• **ครั้งที่ ๓** วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๐ เสด็จด้วยเรือพระที่นั่งอรรคราชวรเดช ประพาสชายหาดเกาะเสม็ดหน้า บริเวณหน้าในหน้าด่าน และในวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๐ เสด็จประพาสหาดเกาะเสม็ดหาดหน้านอก หาดหน้านอกประกอบด้วย หาดทรายแก้ว หาดดวงเดือน อ่าวพร้าว ต่อจากนั้นได้เสด็จประพาสปากน้ำระยอง ในยุคนั้นมีสภาพเป็นชุมชนประมงพื้นบ้าน มีกิจการทำกะปิและน้ำปลาอยู่ทั่วไป

• **ครั้งที่ ๔** วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ เสด็จประพาสเมืองระยอง นับเป็นการเสด็จที่สำคัญ เพราะเป็นครั้งแรกที่รัชกาลที่ ๕ เสด็จมาที่เมืองระยองโดยตรง เสด็จโดยเรือพระที่นั่งเรือมหาจักรี มาจอดที่ปากน้ำระยอง ลงเรือกรรเชียงที่ปากคลอง หลังจากนั้นทรงประทับระแทะ (เกวียน) ทรงเยี่ยมกองทหารเรือ บริเวณที่เป็นสวนศรีเมืองในปัจจุบัน พระราชทานเสมาผูกคอแด่ทหารเรือ สองข้างทางมีประชาชนเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมาก และมีพระสงฆ์ ๒๖ รูปนั่งปะรำสวดถวายชัยมงคลคาถา แล้วโปรดพระราชทานวัตถุปัจจัยมูล แล้วเสด็จข้ามแม่น้ำระยองที่สะพานไม้สามิภักดิ์ (ปัจจุบันเป็นสะพานคอนกรีต สมัยหนึ่งชื่อสะพานราษฎร์บำรุง) แล้วเสด็จมาทางถนนยมจินดา (ในขณะนั้นเรียกว่าถนนตลาดขวาง)

: เรือพระที่นั่งมหาจักรี

: รัชกาลที่ ๕ ประทับระแทะ (เกวียน) ทรงเยี่ยมกองทหารเรือ

: สะพานสามิภักดิ์ ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒

สะพานนี้เป็นสะพานที่เก่าแก่ที่สุดในเมืองระยอง ไม่มีหลักฐานว่าถูกสร้างขึ้นมาเมื่อใด เดิมถูกสร้างขึ้นจากไม้เพื่อข้ามแม่น้ำระยอง ต่อมาจึงถูกบูรณะปรับปรุงจากเงินบริจาคของพ่อค้าประชาชน และได้รับพระราชทานชื่อจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖) นามสะพานว่า **“สะพานสามิภักดิ์”**

จากนั้นเสด็จไปยังวัดจันทอุดม (วัดเก๋ง) ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงเรียนประจำเมืองระยอง มีแถวนักเรียนรับเสด็จร้องถวายไชยมงคล และร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี โปรดเกล้าฯ พระราชทานเสมาผูกคอให้แก่ เด็กชั้นเล็ก พระราชทานเงินเด็กชั้นโต คนละ ๑ บาท จากนั้นเสด็จไปศาลโรงธรรม ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับพระปลัดสังเจ้าอาวาส และพระอันดับ ๓ รูป แล้วโปรดพระราชทานวัตถุปัจจัยมูลแด่เจ้าอาวาส และพระอันดับ เสร็จแล้วเสด็จกลับเรือพระที่นั่งจักรีที่ปากน้ำระยอง มีข้าราชการสำคัญของเมืองระยองนำโดยหลวงราชภักดีศรีสงคราม ปลัดเมืองระยองเข้าเฝ้าที่เรือพระที่นั่ง แทนพระยาศรีสมุทโภคไชยชิตสงคราม (เยื้อง สาณะเสน) ผู้ว่าราชการเมืองระยองที่ยังป่วยในคราวนั้น ได้โปรดพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และสิ่งของแก่พระยาศรีสมุทโภคฯ กับทั้งโปรดพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และสิ่งของแก่ขุนรามเรืองฤทธิ์ปลัดจางวางปืนปากน้ำ ผู้บังคับการทหารที่เมืองระยอง และพระราชทานสิ่งของแก่นายร้อยตรีเป้า และนายร้อยตรีหน่าย ทั้งหมดนี้ หลวงราชภักดีศรีสงครามปลัดเมืองระยองรับไปพระราชทาน

ในคราวนี้ ได้เสด็จมาถึงบ้านของนายกิมลั้ง แซ่ตั่น (บ้านอยู่บริเวณที่เป็นมูลนิธิสว่างพรกุศลในปัจจุบัน) เจ้าจอมเลียม ซึ่งได้เสด็จมากับพระองค์ ได้เห็น ด.ญ.แปะใช้ ลูกสาวของนายกิมลั้ง แล้วเกิดพอใจ จึงขอไปเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรม ภายหลัง ด.ญ.แปะใช้ โตเป็นสาวได้กลับมาอยู่ที่ระยอง ได้แต่งงานกับขุนเลขาสันทัด อดีตนายอำเภอเมืองระยอง มีบุตรคนหนึ่งชื่อว่า **“ไพโรจน์”** ซึ่งชื่อดังกล่าว เจ้าจอมเลียมตั้งให้ หลังจากนั้นพระองค์ได้เสด็จไปที่วัดจันทอุดม หรือวัดเก๋ง (ปัจจุบันเหลือเพียงพระเจดีย์ อยู่ที่โรงพยาบาลระยอง) อันเป็นวัดสำคัญที่ตระกูลเจ้าเมืองระยองทั้ง **“ยมจินดา”** และ

: เจ้าจอมเลียม

“ปัทมดิลก” ได้สร้างและปฏิสังขรณ์ ใช้ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา อีกทั้งที่วัดจันทอุดมแห่งนี้ยังเป็นโรงเรียนสำคัญประจำเมืองระยอง ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาทั่วพระราชอาณาจักร นอกจากนี้การเสด็จครั้งนี้ พระองค์ได้พระราชทานเหรียญเสมาให้แก่เด็ก และราษฎรที่รับเสด็จ ซึ่งเหรียญดังกล่าวยังคงมีทายาทเก็บรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน

- **ครั้งที่ ๕** ครั้งสุดท้าย วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ เสด็จเกาะเสม็ด บริเวณสระบัว และหาดทรายแก้ว ในรัชสมัยของพระองค์ หัวเมืองชายทะเลตะวันออกรวมทั้งระยอง นับเป็นจุดล่อแหลมต่อความมั่นคงของพระราชอาณาเขต เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับเมืองจันทบุรีที่อยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศส ชาติที่มีกรณีขัดแย้ง คุกคามต่อประเทศสยาม ดังนั้นจึงจำเป็นที่พระมหากษัตริย์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ - รัชกาลที่ ๕ จะต้องทรงดูแลหัวเมืองชายทะเลตะวันออกอย่างใกล้ชิด ให้มีความเจริญเติบโตเป็นบ้านเมือง การกระชับการปกครองสู่ส่วนกลาง และการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่ปฏิรูปขึ้นมา ตลอดจนมีกองกำลังป้องกันชายฝั่ง จึงต้องเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเล เพื่อทรงเข้าถึงปัญหาด้วยพระองค์เอง

๖.

พล.ร.ท. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

ผบ. กองทหารเรือชายทะเล

: พล.ร.ท. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์

อดีตเมืองน้อยใหญ่ในบริเวณหัวเมืองชายทะเลตะวันออกและเมืองท่าอื่น ๆ มักมีเรือประมงและเรือสินค้าแล่นไปมาเป็นจำนวนมาก ย่อมเป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีเรือโจรสลัดดักปล้นเรือสินค้าตามเกาะต่าง ๆ ซึ่งห่างจากชุมชนเมืองตามชายฝั่ง ดังปรากฏในจดหมายเหตุของสังฆราชปาลเลกัวซ์ บันทึกในรัชกาลที่ ๔ ว่ามีโจรสลัดปล้นเกาะเสม็ดอยู่เสมอ แม้องค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ก็ได้ทรงสดับคำกราบทูลของผู้เผชิญเหตุโจรสลัดดักปล้นด้วยพระองค์เอง เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๑๙

จากเหตุการณ์ปล้นในท้องทะเลหรือชายฝั่ง ที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นนั้น ทางราชการจึงให้ความสำคัญต่อการปราบโจรสลัดในน่านน้ำสยามอย่างจริงจัง เพื่อสวัสดิภาพของกองเรือสินค้าสยามอันจะนำความเจริญรุ่งเรืองแก่บรรดาพ่อค้าวาณิช และต่อประเทศเป็นส่วนรวม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงโปรดเกล้าฯ ให้นายพลเรือโท พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ทรงจัดตั้งและบังคับบัญชากองทหารเรือชายทะเล เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๒๗ ขึ้นตรงต่อสมุหพระกลาโหม ตามระเบียบราชการ แต่ในทางปฏิบัติให้ฟังรับสั่งจากองค์พระเจ้าแผ่นดินโดยตรง เพื่อปราบปรามโจรสลัดที่รบกวนเรือสินค้าตามท้องทะเลอ่าวสยาม (อ่าวไทยในปัจจุบัน) ด้านตะวันออก โดยจัดตั้งสถานีทหารเรือย่อยตามตำบลต่าง ๆ แถบชายทะเลตั้งแต่เมืองชลบุรี บางพระ บางละมุง เกาะเสม็ด เมืองระยอง เมืองแกลง เมืองจันทบุรี ขลุง ตราด เมืองประจันตคีรีเขตร์ (เกาะกง - ในปีนั้นยังอยู่ในเขตแดนสยาม) จนถึงเกาะเสม็ดนอก เพื่อให้กองทหารเรือเหล่านี้ตรวจตราชายฝั่งปราบปรามโจรสลัด

สำหรับเมืองระยอง สถานีทหารเรือได้ตั้งที่สนามเป้าริมแม่น้ำระยอง ส่วนหนึ่ง (ปัจจุบันคือสวนศรีเมือง สวนสาธารณะประจำจังหวัด) และอีกส่วนหนึ่งไปตั้งที่ปากน้ำประแส

กองทหารเรือชายทะเลในบังคับของพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ได้ออกปราบปรามโจรสลัดในน่านน้ำสยาม ตลอดจนถึงเกาะเสม็ดนอก จรดชายแดนเวียดนาม ได้อย่างราบคาบ สร้างความปลอดภัยให้แก่เรือสินค้าทั่วน่านน้ำตะวันออกได้เป็นอย่างดี นับว่าชาวระยองที่เข้ารับราชการทหารในสถานีทหารเรือระยอง ได้มีส่วนสำคัญในการรักษาความสงบในอ่าวสยาม

ต่อมา หลังจากพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ทรงหันมาทำธุรกิจตั้งห้างจันทบูรณ์เอเย็นซี่ โดยมีบทบาทเดินเรือค้าขายระหว่างกรุงเทพฯ - สมุทรปราการ - บางปลาสร้อย - ระยอง - แกลง - จันทบุรี ช่วง ปี พ.ศ. ๒๔๒๓ - ๒๔๔๐ มีเรือโดยสารคือเรือเคบเดีย เรือรุด๊อฟ เรืออินดัศตรี (ภูเก็ตติงงา) และเรือพระตะบอง แต่แล้วบริษัทนี้ล้มเลิกกิจการเพราะขาดทุน

นายพลเรือโท พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ (ปี พ.ศ. ๒๓๘๙ - ๒๔๕๕) ทรงเป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท ทรงมีพระนามเดิมว่า หม่อมเจ้าสาย ต่อมาทรงรับสถาปนา ยกขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นพระปัยกา (ทวด) ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

๗.

พระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม

(เกตุ ยมจินดา)

: พระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (เกตุ ยมจินดา)

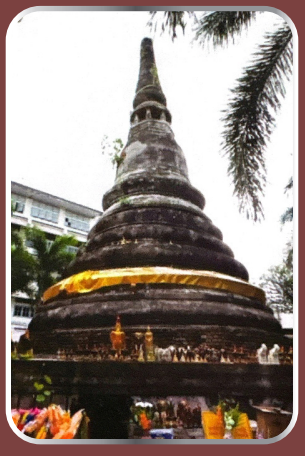
ตระกูลยมจินดาเป็นตระกูลสำคัญของเมืองระยอง เพราะได้ครองตำแหน่งเจ้าเมืองระยองตามกฎหมายจารีตพระไอยการนาทหารหัวเมือง ที่ตำแหน่งเจ้าเมืองมาจากตระกูลใหญ่ในท้องถิ่น โดยท่านทองจีน ยมจินดา ผู้ซึ่งเป็นต้นตระกูลในยุคแรกเริ่มก่อน ปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ได้เริ่มปกครองเมืองระยองในราชทินนาม พระราชภักดีศรีสงคราม ต่อมาท่านได้มีบุตรชายนามว่า เกตุ ยมจินดา ผู้ซึ่งดำเนินรอยตามบิดาเป็นเจ้าเมืองระยองที่พระราชภักดีศรีสงครามเช่นกัน แต่ในยุคสมัยดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงแปลงนามเจ้าเมืองทั่วประเทศ ท่านเกตุ ยมจินดา จึงได้รับพระราชทินนามใหม่ว่า **“พระศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม”** ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๐๔ - ๒๔๓๖ และถือเป็นตระกูลยมจินดา รุ่นที่ ๒ ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองระยอง

ในเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านเกตุ ยมจินดา ได้เลื่อนรับการเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น **“พระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม”** ถือศักดินา ๓,๐๐๐ ไร่ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๐

ผลงานสำคัญของท่าน คือ การสร้างพระเจดีย์กลางน้ำ และพระเจดีย์ ณ วัดจันทอุดม (วัดเก๋ง) โดยพระเจดีย์กลางน้ำ ถูกสร้างขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เริ่มในสมัยเจ้าเมืองระยองท่านก่อน ๆ แล้วพระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงครามได้สร้างต่อจนแล้วเสร็จ ซึ่งพระเจดีย์ดังกล่าวตั้งอยู่บนเกาะกลางน้ำ มีสะพานเชื่อมระหว่างฝั่ง เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของเมืองระยอง และเป็นจุดสังเกตของนักเดินเรือ เมื่อเข้าใกล้ฝั่งปากน้ำระยอง

ในเวลาต่อมา พระเจดีย์แห่งนี้ได้เป็นสถานที่สำหรับประกอบประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ และห่มผ้าแดงองค์พระเจดีย์ ในกลางเดือน ๑๒ ของทุกปี จากทั้ง ๒ ประเพณีที่ได้กล่าวมา ส่งผลให้เกิดประเพณีการแข่งเรือยาวขึ้นตามมา โดยมีการตั้งขบวนแห่จากตัวเมืองระยองไปจนถึงบริเวณปากน้ำ รวมทั้งยังมีผู้เข้าแข่งขันมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี

สำหรับ พระเจดีย์วัดจันทอุดม (วัดเก๋ง) นั้น มีความสำคัญต่อการประกอบพิธีทางศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงพิธีการดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ของข้าราชการเมืองระยองในอดีต ซึ่งพิธีดังกล่าว คือ การสาบานตนเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และแผ่นดินสยาม ภายหลังพิธีได้ถูกยกเลิกตามยุคสมัย และวัดจันทอุดม (วัดเก๋ง) ได้กลายเป็นวัดร้างในเวลาต่อมา ส่วนพระเจดีย์ยังคงถูกเก็บรักษาไว้ภายในพื้นที่ของโรงพยาบาลระยอง ณ ปัจจุบัน

: พระเจดีย์
วัดจันทอุดม (วัดเก๋ง)
จังหวัดระยอง

: พระเจดีย์กลางน้ำ
วัดจันทอุดม (วัดเก๋ง)
จังหวัดระยอง

: พระเจดีย์
วัดสมมติเทพฐาปนาราม
จังหวัดระยอง

๘.

พระศรีสมุทโภค (อิ่ม ยมจินดา)
เจ้าเมืองระยองตามจารีตท่านสุดท้าย

: พระศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (อิ่ม ยมจินดา)

“พระศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม” มีนามเดิมว่า อิ่ม นามสกุล ยมจินดา เป็นบุตรของพระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (เกตุ ยมจินดา) และคุณหญิงศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม (เจียก ยมจินดา) เกิดเมื่อวันอาทิตย์ เดือน ๕ ปีจอ ตรงกับ ปี พ.ศ. ๒๔๐๓ พระศรีสมุทโภค สมรสกับนางศรีสมุทโภค (ลิ่นจี่ ยมจินดา) มีบุตรรวม ๒ คน สมรสกับนางเป้า ยมจินดา มีบุตรธิดารวม ๖ คน และสมรสกับนางบาง ยมจินดา มีบุตรธิดารวม ๙ คน

ในช่วงปฐมวัย ได้ศึกษาภาษาไทยและขอม ตลอดจนเลขคณิตจนแตกฉาน ต่อมาได้เข้ารับราชการกับบิดา เป็นหลวงราชภักดีสงคราม ปลัดเมืองระยอง และจากนั้นได้ไปศึกษาระเบียบการปกครองพื้นที่ ณ มณฑลอยุธยา สอบไล่ได้ตามหลักสูตรบริบูรณ์ จนเป็นผู้มีระเบียบแบบแผนราชการในสมัยราชการที่ ๕ ดีเยี่ยมผู้หนึ่ง ต่อมาท่านได้เป็นผู้ว่าราชการเมืองระยอง ผู้ว่าราชการเมืองชลบุรี ผู้ว่าราชการเมืองสุพรรณบุรี และตำแหน่งสุดท้าย ได้กลับมาเป็นผู้ว่าราชการเมืองระยองอีกครั้ง จนเกษียณอายุราชการ

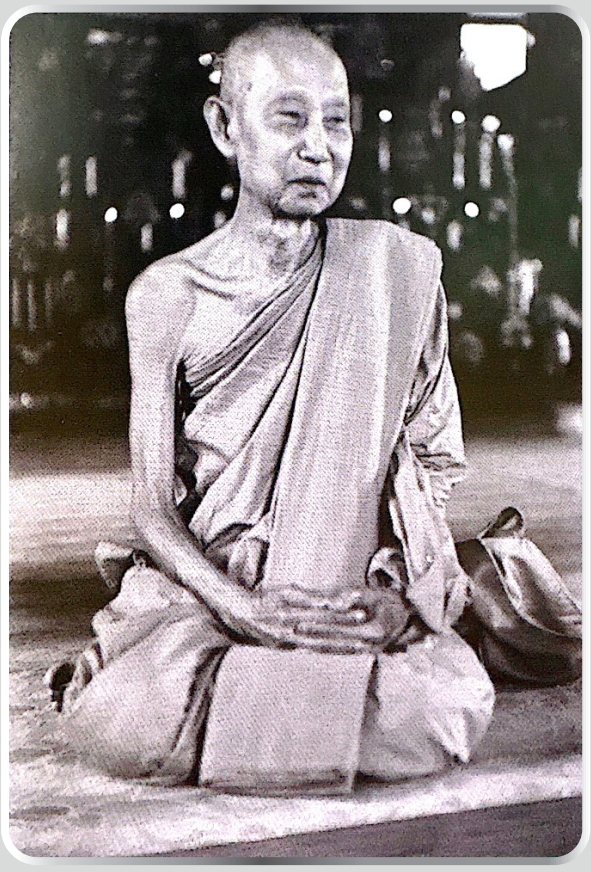
ผลงาน

- เมื่อเป็นผู้ว่าราชการเมืองระยองครั้งที่ ๑ ได้จัดระเบียบการปกครองท้องที่แบบแบ่งเขต หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
- ตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตั้งที่ว่าการอำเภอบ้านค่ายที่บ้านไผ่ล้อมให้นามว่า อำเภอไผ่ล้อม แล้วแบ่งเขตอำเภอไผ่ล้อม กับอำเภอเมืองระยอง
- ตัดถนนตั้งแต่อำเภอบ้านค่ายเชื่อมกับตลาดตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง
- ตัดถนนในตลาดตำบลท่าประดู่อีก ๑ สาย คือ ถนนชุมพล
- ตัดถนนผ่านที่นาราษฎรทุ่งปลวกเกตุ เพื่อให้การไปมาของราษฎรในตำบลตะพง เพ แกลง สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นถนนสายใหญ่ สัตหีบ ระยอง จันทบุรี ในเวลาเดียวกัน
- ตัดถนนไปทางเนินพระ กรอกยายชา
- ขอแรงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ราษฎร จัดหาไม้มาปลูกสร้างศาลากลางจังหวัดขึ้น (ขณะนี้รื้อแล้ว)
- เมื่อย้ายไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี ได้ตัดถนนตั้งแต่หน้าศาลากลางจังหวัดไปตามชายทะเล ผ่านไปบ้านอ่างศิลา ซึ่งมีที่พักตากอากาศ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาพักตากอากาศ

พระศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม มีอาการป่วยด้วยโรคลำไส้พิการ ตั้งแต่เดือนมีนาคม ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ครั้นถึงวันที่ ๓๐ ในเดือนเดียวกัน ท่านก็ถึงแก่กรรม รวมอายุ ๗๙ ปีเศษ

๙.

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

: พระสุคุณคณาภรณ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์)
ต่อมาคือ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระนามเดิมว่า หม่อมราชวงศ์ชื่น เป็นโอรสในหม่อมเจ้าถนอม นพวงศ์ และหม่อมเอม ประสูติภายในวังของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิวิลาส (ต้นราชสกุลนพวงศ์) เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๑๕

ต่อมาได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระองค์บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๒๘ ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้อุปสมบท ณ วัดมกุฎกษัตริยารามราชวรวิหาร ทรงสอบไล่ได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค ตั้งแต่ยังเป็นสามเณร เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ และทรงสอบเปรียญธรรม ๗ ประโยค เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๗

พระกรณียกิจ ทรงรับพระราชทานสมณศักดิ์ และครองตำแหน่งครั้งสำคัญ เช่น

- **พ.ศ. ๒๔๓๙** พระสุคุณคณาภรณ์
- **พ.ศ. ๒๔๔๕** ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะมณฑลจันทบุรี
- **พ.ศ. ๒๔๔๖** พระญาณวราภรณ์
- **พ.ศ. ๒๔๖๗** ได้เป็นเจ้าคณะมณฑลอยุธยา
- **พ.ศ. ๒๔๗๑** สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์
- **พ.ศ. ๒๔๗๖** ประธานมหาเถรสมาคม บัญชาการคณะสงฆ์แทน พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
- **พ.ศ. ๒๔๘๘** สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช (รับพระสุพรรณบัฏ ปี พ.ศ. ๒๔๙๓)
- **พ.ศ. ๒๔๙๙** พระราชอุปัชฌายาจารย์ ในพระภิกษุพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
- **พ.ศ. ๒๔๙๙** สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ขณะทรงเป็นพระราชอุปัชฌายาจารย์ ในพระภิกษุพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

สุดท้าย ท่านได้รับสถาปนาขึ้นเป็น **“สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์”** สิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๑

สำหรับจังหวัดระยอง สมัยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์บำรุงการศึกษามณฑลหัวเมือง พระองค์ขณะที่ดำรงสมณศักดิ์พระสุคุณคุณาภรณ์ได้เป็นผู้อำนวยการศึกษามณฑลจันทบุรี ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้มีการออกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ อันเป็นผลเนื่องมาจากการจัดการพระศาสนา และการศึกษาในหัวเมือง

พระสุคุณคณาภรณ์ (หม่อมราชวงศ์ชื่น นพวงศ์) ออกเดินทางไปมณฑลจันทบุรีในช่วงปลายปี ร.ศ. ๑๑๗ (ปี พ.ศ. ๒๔๔๑) จนล่วงเข้า ปี ร.ศ. ๑๑๘ (ปี พ.ศ. ๒๔๔๒) ในเมืองระยองจึงได้จัดตั้งโรงเรียนที่วัดจันทอุดม (ในเมือง) วัดสุวรรณโพธิธาราม (วัดบ้านแลง) วัดมหาไชยชมพูพน (วัดลุ่มมหาชัยชุมพล ในปัจจุบัน) ที่เมืองแกลงตั้งโรงเรียนที่วัดสมมติเทพฐาปนาราม และวัดโพธิ์ทองพุทธาราม ใช้แบบเรียนเร็วที่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้ใหม่ แทนแบบเรียนเก่า (จินดามณีมูลบทบรรพกิจ ประถม ก.กา ฯลฯ) ที่ต้องใช้เวลาในการศึกษามาก

อย่างไรก็ตาม หลัง ปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ความนิยมในการศึกษาในมณฑลจันทบุรีโดยภาพรวมไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร เพราะราษฎรไม่นิยมส่งลูกหลานมาเรียน และการจัดการศึกษาไม่เป็นระเบียบ มีสาเหตุดังต่อไปนี้

- สถานที่ในวัดจำกัด ไม่สามารถจัดห้องตามระดับชั้นได้ เป็นความลำบากของผู้สอนที่มีนักเรียนต่างชั้นกัน
- ขาดแคลนผู้จัดการโรงเรียน และครูผู้สอน
- ครูโดยมากไม่เข้าใจวิธีสอนนักเรียน
- เงินที่เรี่ยไรยังมีไม่เพียงพอต่อการศึกษา
- เรียนในฤดูทำนา ทำให้ติดขัดต่อการทำมาหากิน

เจ้าคณะมณฑลจันทบุรี จึงได้ปรึกษากับกรมการเมือง ได้แก้ปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

- หลักสูตรชั้นมูล ถ้าตำบลใดที่ใช้ชั้นตรี เมื่อพื้นความรู้ในท้องที่เจริญขึ้น พอที่จะเลื่อนใช้ชั้นโทได้ ก็ให้ประกาศใช้ชั้นโท สำหรับชั้นโทก็เลื่อนเป็นชั้นเอกได้
- กำหนดอายุเด็กที่เข้าเรียนไว้ตั้งแต่อายุย่างขึ้น ๑๐ - ๑๔ ปีเต็ม
- ให้งดเรียนในฤดูทำนา เพื่อให้นักเรียนได้กลับไปช่วยพ่อแม่ทำนา แต่เมื่อหมดหน้านา กำนันผู้ใหญ่บ้านเอาธุระกวดขันให้บุตรหลานลูกบ้านเข้าเรียน
- ให้จัดตั้งโรงเรียนตัวอย่างขึ้นในตำบล สำหรับฝึกหัดคนที่จะเป็นครู เพราะว่าวิชาครูเป็นวิชาพิเศษเฉพาะทาง
- การกวดขันการเรียนให้ดีขึ้นนั้น จะต้องลงทุนกันเสียบ้าง เพราะฉะนั้นต่อไปในภายหน้าจะต้องมีการเก็บเงิน และหาเงินบำรุงการศึกษา และต้องมีผู้จัดทำระดับตำบล
- การจัดการศึกษาจะต้องให้โรงเรียนประถม สอนความรู้ให้ถึงระดับประถม ถ้าเด็กคนใดมีความฉลาดเรียนดี ก็ให้สนับสนุนให้ได้เรียนต่อ ถ้าเรียนเก่งแต่ยากจนให้หาทุนเล่าเรียนต่อเป็นพิเศษ

การที่พระญาณวราภรณ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์) เจ้าคณะมณฑลจันทบุรี ได้ริเริ่มการศึกษาเช่นนี้ ย่อมถือเป็นการให้กำเนิดการศึกษาสมัยใหม่แก่คนระยอง จนเติบโตมาถึงทุกวันนี้

๑๐.

หลวงพ่อวงศ์ วัดบ้านค่าย จังหวัดระยอง

: หลวงพ่อวงศ์ วัดบ้านค่าย

: เหรียญหลวงพ่อวงศ์ วัดบ้านค่าย (รุ่นแรก)

“พระครูวิจิตรธรรมานุวัติ” หรือ หลวงพ่อวงศ์ ธมฺมธีโร แห่งวัดบ้านค่าย ถือกำเนิดเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๐๐ ที่บ้านหนองตาเสี่ยง ตำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โยมบิดาชื่อ นายน้อย โยมมารดาชื่อ นางเอี่ยม มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด ๙ คน หลวงพ่อเป็นคนที่ ๔ ครอบครัวมีอาชีพทำนา เมื่อหลวงพ่ออายุยังน้อย บิดาได้ตายจากไปเสียก่อน ท่านจึงได้ช่วยมารดาทำนาเลี้ยงน้อง ๆ โดยกู้เงินเขามาซื้อควาย แล้วทำนาปลดหนี้เงินกู้เขาจนหมดในปีเดียว

ครั้นเมื่อถึงอายุ ๑๔ ปี มารดาได้นำไปฝากเลี้ยงไว้ที่สำนักวัดบ้านค่าย เพื่อเรียนหนังสือ โดยนำไปฝากกับ พระอาจารย์กลั่น วัดบ้านค่าย ซึ่งในสมัยนั้นไม่มีโรงเรียนเหมือนกับสมัยนี้ ใครจะเรียนหนังสือต้องไปเรียนที่วัด จังหวัดระยองสมัยนั้นมีสภาพเป็นป่าเกือบทั้งจังหวัด ในตัวเมืองระยองก็มีบ้านอยู่ไม่กี่หลัง ถนนหนทางก็ไม่มี มีแต่ทางเกวียน จะไปกรุงเทพฯ ต้องไปลงเรือที่ปากน้ำระยอง นั่งเรือกันหลายวันกว่าจะไปถึงกรุงเทพฯ ดังนั้นใครจะไปเรียนหนังสือ จะต้องมีความมานะพยายามเป็นอย่างดี

หนังสือที่เรียนก็เป็นหนังสือขอมไทย และหนังสือไทย ความประสงค์ของกุลบุตรที่เข้ามาเรียนในวัด ส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องการบวชเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับหลวงพ่อ

เมื่อท่านอายุครบบวชท่านจึงได้อุปสมบท ณ วัดบ้านค่าย เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๒๓ โดยมี หลวงปู่สังข์เฒ่า เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์ดี วัดบ้านค่าย เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์ห่วง วัดหนองกะบอก เป็นพระอนุสาวนาจารย์ หลวงปู่สังข์เฒ่าท่านนี้ ท่านเป็นบูรพาจารย์สรรพวิชาแห่งบ้านค่าย และเป็นผู้สร้างวัดละหารไร่อีกด้วย

เมื่อบวชแล้ว หลวงพ่อวงศ์ ก็ได้จำพรรษาอยู่ ณ วัดบ้านค่าย จนถึงพรรษาที่ ๑๐ ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ พระอาจารย์ดี ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านค่ายได้มรณภาพลง พระยาศรีสมุทโภคไชยโชคชิตสงคราม ผู้ว่าราชการจังหวัดระยองในสมัยนั้น จึงได้มอบให้หลวงพ่อวงศ์ เป็นผู้รักษาวัดบ้านค่าย ต่อมา พระครูสมุทรสมานคุณ เจ้าคณะจังหวัดระยองในสมัยนั้น ได้แต่งตั้งให้หลวงพ่อวงศ์เป็นเจ้าอธิการวัดบ้านค่าย มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองวัดบ้านค่ายโดยสมบูรณ์ใน ปี พ.ศ. ๒๔๔๖

ต่อมาเมื่อหลวงพ่อวงศ์มีพรรษาได้ ๒๔ พรรษา อายุ ๔๖ ปี พระสุคุณคณาภรณ์ เจ้าคณะมณฑลจันทบุรี (ต่อมาเป็นที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) ได้นัดพระเถระผู้ใหญ่รวม ๒๐ วัด ที่วัดเก่ง เพื่อแต่งตั้งให้หลวงพ่อวงศ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะแขวงอำเภอบ้านค่าย (ปัจจุบันคือ เจ้าคณะอำเภอ) โดยท่านเจ้าคณะมณฑลจันทบุรีได้ประกาศต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์ทั้งหมดว่า **“ท่านวงศ์ ฉันให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งในสามอย่างคือ ๑) ให้รับ ๒) ให้สึก ๓) ให้ไปเสียต่างเมือง หลวงพ่อวงศ์จึงไม่มีทางเลือกอื่น”** นอกจากยอมรับ นับว่าหลวงพ่อวงศ์ เป็นเจ้าคณะแขวงองค์แรกของอำเภอบ้านค่าย มีวัดในเขตปกครอง ๑๖ วัด

ต่อมาใน ปี พ.ศ. ๒๔๖๑ หลวงพ่อวงศ์ ได้รับตราตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรสมณศักดิ์ เป็นที่ **“พระครูวิจิตรธรรมานุวัติ”**

สำหรับมนต์คาถา และวิชาแพทย์โบราณนั้น หลวงพ่อวงศ์ ได้รับการสอนประสาทวิชาจากพระภิกษุรูปหนึ่งคือ หลวงพ่อกง เป็นพระภิกษุชาวเขมรลูกครึ่งลาว ซึ่งท่านจำพรรษาอยู่ที่กัมพูชา

หลวงพ่อวงศ์ สมัยเป็นพระภิกษุหนุ่ม ได้ออกเดินธุดงค์แสวงหาครูบาอาจารย์ ท่านผู้รู้วิชาทั้งหลาย ทั้งยังได้ฝึกปฏิบัติทางจิตให้เกิดอำนาจ เกิดพลัง ระหว่างการออกเดินธุดงค์กรรมฐานของหลวงพ่อวงศ์นั้น ท่านได้ยินกิตติศัพท์ของหลวงพ่อกง ท่านจึงเดินธุดงค์เข้าไปที่เมืองพนมเปญ และได้ไปพักอยู่ที่วัดของหลวงพ่อกง เพื่อขอศึกษาเล่าเรียนวิชาด้วยเป็นเวลานาน

วิชาที่หลวงพ่อกงได้ประสิทธิ์ให้หลวงพ่อวงศ์นั้น เป็นวิชาทางโลกทั้งสิ้น ทั้งเรียนวิชาที่เกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา วิชาที่เกี่ยวกับการเล่นแร่แปรธาตุ เรียนการทำน้ำพระพุทธมนต์ ซึ่งจะทำให้วันอันเป็น

มงคล ซึ่งสุดแต่ว่าจะเป็นงานอะไร เรียนวิชาแพทย์แผนโบราณ หลวงพ่อวงศ์ วัดบ้านค่าย ท่านได้ศึกษาตัวยาสมุนไพรในป่า จนเกิดความชำนาญ สามารถรู้จักรักษาเฉพาะโรคได้

ครั้งหนึ่ง มีชาวบ้านป่วยมาก ได้นำตัวไปรักษาพยาบาลภายในบ้านค่าย จนสถานที่คับแคบไป นายแพทย์สมัยนั้นไม่มี นอกจากตัวของหลวงพ่อวงศ์เอง เป็นทั้งหมอ เป็นทั้งพยาบาล เป็นทั้งผู้ปรุงยา ส่วนคนไข้อีกประเภทหนึ่ง พวกนี้ถูกผีป่า เจ้าเขา เข้าสิงร่าง สิงดวงใจ หลวงพ่อวงศ์ต้องอาศัยธรรมะเข้าอบรมวิญญาณนั้นให้มาพูดคุยด้วย จนรู้เหตุของการเข้าสิงแล้ว ท่านจะขอบิณฑบาตไม่ให้จองเวรจองกรรมกันอีกต่อไป

เมื่อท่านอบรมด้วยอำนาจแห่งจิตที่ทรงสมาธินั้นแล้ว ท่านก็ทำพิธีกรรมอีกครั้ง คือ พรมน้ำพระพุทธมนต์ให้ นับจากนั้น โรคภัยก็หายขาดไม่เกิดขึ้นอีกเลย น้ำพระพุทธมนต์ที่หลวงพ่อวงศ์ได้กระทำพิธีขึ้นนี้มีชื่อว่า **“พระเจ้า ๕ พระองค์”** หรือน้ำมนต์ดอกบัวบาน

สมัยที่หลวงพ่อวงศ์ เป็นเจ้าอาวาสวัดบ้านค่ายนั้น แม้ว่าใครก็ตาม มีความประสงค์จะให้ท่านลงนะ โดยการแผ่เมตตาจิตลงยังธูปหอม แล้วนำกลับไปบูชาพระพุทธรูปที่บ้าน หลวงพ่อวงศ์จะทำให้ด้วยความยินดี วิธีของท่าน คือ นำธูปทั้งซองมาถวายท่าน ท่านรับเอาไปแล้วก็เขียนตัว **“นะ”** เป็นภาษาขอม จากนั้น ท่านก็ตบเบา ๆ ปรากฏว่าภายในซองที่บรรจุธูปทุกดอกจะติดเป็นอักขระ **“นะ”** ทุกดอก ตอนนี้แหละเป็นช่วงสำคัญ หลังจากจุดธูปบูชาพระแล้ว ขี้ธูปนั้นเองเป็นยาวิเศษมหาประสาน ใครเป็นแผลก็เอาขี้ธูปมาปิดบาดแผลจะหายวันหายคืน ถ้าใครถูกมีดบาด เลือดไหลไม่หยุด ก็เอาขี้ธูปทาตรงบาดแผลเข้า เลือดจะหยุดไหลทันที นอกจากนี้หลวงพ่อวงศ์มีความชำนาญด้านปีตกสิณ คือ การเพ่งสีเหลือง แล้วอธิษฐานจิต ให้กลายสภาพเป็นอย่างอื่นนี้ ในประวัติของท่านได้กล่าวไว้ว่า คราวใดถ้ามีพระสหธรรมิก ผู้สนิทชื่นชอบกันเดินทางมาเยี่ยมเยือน หรือมาเพื่อแลกเปลี่ยนวิชาความรู้กันนั้น หลวงพ่อวงศ์ท่านมักจะทำอะไรพิเศษให้ดู และโอกาสนี้บรรดาลูกศิษย์ที่อยู่ปรนนิบัติก็พลอยเป็นบุญตาไปด้วย ดังคราวหนึ่ง หลวงพ่อวงศ์ท่านได้หยิบใบพลูสด ๆ สีเขียวมาจากเชี่ยนหมากแล้วก็วางไว้บนมือขวา มืออีกข้างหนึ่งมาประกบไว้ ปากก็บริกรรมคาถา มือท่านก็ถูใบพลูไปมาครู่เดียวเท่านั้น ความอัศจรรย์ก็เกิดขึ้น คือ ใบพลูที่สีเขียวสดนั้นบัดนี้ได้กลายเป็นสีทองเหลืองอร่าม ท่านส่งไปให้พระสหธรรมิกชม ส่งไปดูกันรอบ ๆ

หลวงพ่อวงศ์ถึงแก่มรณภาพลงเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ สิริอายุได้ ๘๓ ปี ๕๙ พรรษา

มรดกสำคัญที่หลวงพ่อวงศ์ได้ทิ้งไว้ให้แก่คนระยอง ได้แก่ บันทึกอัตชีวประวัติของท่านเอง เขียนในสมุดไทย ๒๓ หน้า อนุชนคนรุ่นหลังจึงได้รับรู้ถึงสภาพบ้านเมือง วิถีชีวิต ประเพณี ความเป็นอยู่ กิจการพระศาสนา ในพื้นที่บ้านค่าย ระยอง รวมถึงการเดินทางไปต่างถิ่นทั้งทางบก และทางทะเล ในช่วงประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๑๐ - ๒๔๕๐ เศษ

๑๑.

นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กับกองทหารเรือชายฝั่งระยอง

: พล.ร.อ. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระองค์เป็นที่เคารพรักของทหารเรือเป็นอย่างมาก เรียกพระนามอันเป็นที่รู้จักกันอย่างดีที่สุดว่า **“เสด็จเตี่ย”** เพราะเหตุที่ว่า ทหารเรือทุกคนนับถือท่านเสมือนบิดาบังเกิดเกล้า และพระองค์ทรงรัก และเอ็นดูทหารเรือดังลูกทุกคน พระองค์รับการถวายพระนามจากกองทัพเรือว่า **“พระบิดาแห่งทหารเรือไทย”**

: นายนาวาโท พระปราบอังวะ (เกลี้ยง เปรุนาวิน)
ผู้บังคับการกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๖ บ้านเพ ระยอง คนแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ - ๒๔๕๓

ในวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ พระองค์ได้ตั้งกองโรงเรียนพลทหารเรือขึ้น ๒ หน่วย คือ กองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๖ ณ ตำบลบ้านเพ จังหวัดระยอง ในการก่อตั้งโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยฝึกหัดอบรมพลทหารนี้ ความจริงก็คือพระองค์ได้ทรงจัดตั้งกองกำลังทหารขึ้นไว้รักษาชายฝั่งทะเล และสั่งก่อสร้างที่ตั้งกองทหาร และกิจการของแต่ละกองตามแต่ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งของหน่วยนั้น ๆ พระองค์ได้เสด็จไปดูแล และสั่งสอนทหารตามกองโรงเรียนต่าง ๆ ที่ทรงตั้งขึ้นนั้น ๆ อย่างใกล้ชิดอีกด้วย

ต่อมา ทางราชการได้ย้ายกองทหารที่ปากน้ำประแส และที่ระยอง ไปอยู่รวมกันที่โรงเรียนพลทหารเรือที่ ๖ ตำบลเพ และใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ นายพลเรือเอก พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้ขอพระราชทานที่ดินบริเวณอำเภอสัตหีบ ให้แก่กองทัพเรือ และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ เมื่อมีการสร้างฐานทัพเรือสัตหีบเรียบร้อยแล้วทางราชการจึงได้ยุบกองทหารที่เพไปรวมกันที่สัตหีบ ดังนั้น สัตหีบจึงได้ถูกใช้เป็นแหล่งที่ตั้งของฐานทัพเรือที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางทะเลของภาคตะวันออกจวบจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เสด็จทางเฮลิคอปเตอร์ ทรงเปิดศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และประดิษฐานองค์พระรูป พล.ร.อ. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมทรเขตอุดมศักดิ์ ณ ศาลแห่งนี้ ที่ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

๑๒.

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

: พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ได้พระราชทานชื่อสะพานไม้ เป็นสะพานที่เก่าแก่ที่สุด ในเมืองระยอง ซึ่งถูกบูรณะปรับปรุงจากเงินบริจาคของพ่อค้าประชาชน นามว่า **“สะพานสามิภักดิ์”** เพื่อย้ำถึงความจงรักภักดีที่เหล่าราษฎรชาวระยอง มีต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ (หลังปฏิวัติ ๒๔๗๕ เปลี่ยนชื่อสะพานเป็น ราษฎร์บำรุง)

เมื่อเสวยราชสมบัติแล้ว เสด็จประพาสเกาะเสม็ด เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔ ดั่ง **“ข่าวเสด็จพระราชดำเนินประพาสทะเล แลเสด็จกลับ”** ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๘ วันที่ ๓๐ เมษายน ร.ศ. ๑๓๐ ความบางตอนความว่า ...

“วันที่ ๒๔ เมษายน เวลาเที่ยง ทอดสมอที่เกาะเสม็ด เวลาบ่าย ๔ โมงเศษ ทรงเรือกรรเชียง เรือยนตร์จูงไป เสด็จขึ้นประทับบนเกาะ ทรงพระดำเนินตามทางข้ามเกาะไปประทับพลับพลา ทางน่านอก แลสรงน้ำทะเลที่หาดทราย แล้วเสด็จกลับมาประทับที่พลับพลา ครั้งทางที่เสด็จขึ้น เวลา ๒ ทุ่ม จึงเสด็จกลับ ต่อมา วันที่ ๒๕ เมษายน เวลาย่ำรุ่งเศษ ออกเรือพระที่นั่งออกจาก เกาะเสม็ดมาทอดสมอในช่องแสมสาร”

จากการที่รัชกาลที่ ๖ เสด็จประพาสเกาะเสม็ดครั้งนั้น แล้วได้มีการสร้างพลับพลาที่ประทับ ต่อมาทางจังหวัดระยองได้สร้างตราประจำจังหวัด จึงได้นำรูปจำลองพลับพลาในรัชกาลที่ ๖ ประกอบ ในตราประจำจังหวัดจนถึงปัจจุบันนี้

๑๓.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

: พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

: สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐ เวลาบ่าย **พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗** และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้เสด็จประพาสเกาะเสม็ด โดยที่มี พระยาไกรเพ็ชรรัตนสงคราม (ชม โชติกะพุกกณะ) สมุหเทศาภิบาลมณฑลจันทบุรี และพระชุมพรบุรี ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ข้าราชการเข้าเฝ้ารับเสด็จ ทูลเกล้าถวายสิ่งของ ทั้งสองพระองค์สรงน้ำทะเลที่หาดทรายแก้ว และเสวยเครื่องว่าง หลังจากนั้นจึงเสด็จกลับที่ประทับแรมในเรือพระที่นั่ง

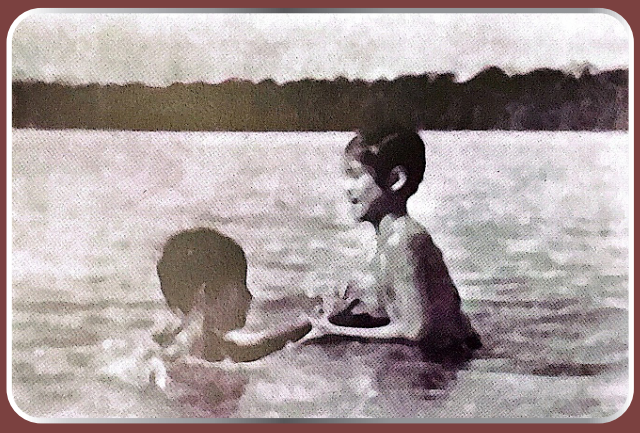
๑๔.

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

: พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘

ตามพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลป์ยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เรื่องเจ้านายเล็ก ๆ - ยุวกษัตริย์ ความตอนหนึ่งระบุว่า ... **“เมื่อเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดล (ต่อมาเสวยราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล) ซึ่งยังทรงพระเยาว์ ประชวรหวัดบ่อยครั้ง แพทย์จึงแนะนำให้เสด็จชายทะเลหม่อมสังวาล มหิดล ณ อยุธยา พระชนนี (ต่อมา คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จึงนำเสด็จพระองค์เจ้าอานันทมหิดลไปพระพาสจันทบุรีด้วยเรือภาณุรังษี โดยทรงแวะสรงน้ำตามเกาะ และหาดต่าง ๆ รวมทั้งหาดหน้าเกาะเสม็ด เป็นเวลา ๕ วัน จนพระอาการดีขึ้นเป็นปกติ จึงเสด็จกลับ ...**

: พระองค์เจ้าอานันทมหิดล และพระองค์เจ้ากัลป์ยาณิวัฒนา สรงน้ำทะเลที่หน้าเกาะเสม็ด ปี พ.ศ. ๒๔๗๔

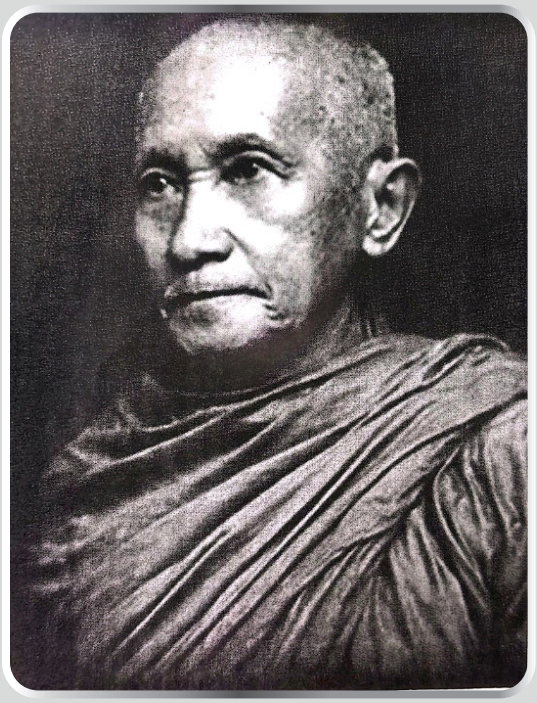

: เรือภาณุรังษี

หลังจากนั้นหลายสัปดาห์ต่อมา (ในพระนิพนธ์ไม่ได้ระบุวันที่) หม่อมสังวาล มหิดล ณ อยุธยา จึงพาโอรสธิดา ได้แก่ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยานิวัฒนา (ต่อมา คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลป์ยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘) และ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙) เสด็จเมืองชายทะเลตะวันออกตามแนวเส้นทางเก่า และได้ทรงแวะสรงน้ำทะเลช่วงหน้าเกาะเสม็ด เช่นเคย”

๑๕.

พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสโก)

: พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสโก)
ผู้สร้างวัดนิกายธรรมยุติจำนวนมากในจังหวัดระยอง

“พระมหารัชชมังคลาจารย์” นามเดิม คือ เทศ วิทยานุกรณ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๙ ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ ณ บ้านนาซา ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โยมบิดาชื่อหมื่นศิรินรา (อ่อง วิทยานุกรณ์) โยมมารดาชื่อนางศิรินรา (กรอง วิทยานุกรณ์) อุปสมบท เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๙ ณ พัทธสีมาวัดบวรนิเวศวิหาร โดยมี สมเด็จพระมหาสมณเจ้าทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ โปรดให้จัดการอุปสมบทให้ โดยพระองค์ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ และทรงโปรดให้สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่ พระญาณวราภรณ์ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

ตำแหน่งฝ่ายปกครอง

- **พ.ศ. ๒๔๕๘** เป็น ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส
- **พ.ศ. ๒๔๕๙** เป็น ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์
- **พ.ศ. ๒๔๖๐ - ๒๕๑๐** เป็น เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศาราม
- **พ.ศ. ๒๔๖๐** เป็น พระอุปัชฌาย์
- **พ.ศ. ๒๔๗๒** เป็น รองเจ้าคณะมณฑลภูเก็ต
- **พ.ศ. ๒๔๘๑** เป็น เจ้าคณะอำเภอสัมพันธวงศ์ - บางรัก
- **พ.ศ. ๒๔๙๙** เป็น เจ้าคณะจังหวัดธนบุรี - นนทบุรี - ปทุมธานี (ธรรมยุติ)
- **พ.ศ. ๒๔๕๑** เป็น พระครูสมุห์
  ฐานานุกรมใน สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร
- **พ.ศ. ๒๔๕๔** เป็น พระครูคู่สวด ที่ พระครูอเนกสาวัน
  ฐานานุกรมใน สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร
- **พ.ศ. ๒๔๕๖** เป็น พระครูคู่สวด ที่ พระครูวินัยธรรม
  ฐานานุกรมใน สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร
- **พ.ศ. ๒๔๖๐** เป็น พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสพระอารามหลวง ที่ พระครูวิบูลย์ศีลขันธ์
- **๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑** เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระเนกขัมมมุนี
- **๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๔** เป็น พระราชาคณะเสมอชั้นราช
  ที่ พระรัชชมงคลมุนี พรหมจารีพรต - นิวิฏฐ์กฤยาทร ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
- **พ.ศ. ๒๔๙๔** เป็น พระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามเดิม
- **พ.ศ. ๒๔๙๘** เป็น พระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามเดิม

: พระมหารัชชมังคลาจารย์
(เทศ นิทฺเทสโก)

วัดสารนารถธรรมาราม ตำบลทางเกวียน
อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

: วัดสารนารถธรรมาราม ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

- **พ.ศ. ๒๕๐๓** เป็น พระราชาคณะเทียบชั้นรองสมเด็จพระราชาคณะ ที่ พระมหารัชชมังคลาจารย์ วิมลญาณอุดม พรมจารีพรตนิวิฏฐ์ สาสนพิพิธคุณาภรณ์ ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
- **พ.ศ. ๒๕๐๖** เป็น กรรมการมหาเถรสมาคมสมณศักดิ์
- **พ.ศ. ๒๕๐๖** เป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ ที่ พระมหารัชชมังคลาจารย์ วิมลญาณ - อุดม พรหมจารีพรตนิวิฏฐ์ พุทธศาสนกฤตยาทร ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

ท่านได้ช่วยเหลือการคณะโดยจัดส่งพระเถระที่อยู่ในสำนักนี้ ออกไปเป็นผู้ปกครองวัดต่าง ๆ ในตำแหน่งปกครองของท่านบ้าง ที่อื่น ๆ บ้าง หลายวัดหลายจังหวัดด้วยกัน โดยเฉพาะจังหวัดระยอง ท่านได้เป็นกำลังช่วยเหลือสนับสนุนให้ได้สร้างวัดธรรมยุตขึ้นหลายวัด ถึงปัจจุบันมีจำนวน ๙ วัด คือ

- **วัดจุฬามุนี** ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- **วัดตรีรัตนาราม** ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- **วัดสนามรัตนาวาส** ตำบลชากพง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- **วัดสารนารถธรรมาราม** ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- **วัดสามัคคีคุณาวาส** ตำบลนาตาขวัญ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
- **วัดวโนภาสสถิตพร** ตำบลแกลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- **วัดสโมสรวิปัสสนา** เปลี่ยนชื่อเป็น วัดศีรีภาวนาราม ตำบลพลา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง
- **วัดโสภณวราราม** ตำบลมาบตาพุต อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- **วัดศีรีมงคล** เปลี่ยนชื่อเป็น วัดมงคลสามัคคีธัมโมทัย ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

พระมหารัชชมังคลาจารย์ มรณภาพเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ เวลา ๐๓.๑๐ น. ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรุงเทพมหานคร สิริรวมอายุได้ ๘๐ ปี ๑๑ เดือน ๑๓ วัน พรรษา ๖๑

๑๖.

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช กับพระมหากรุณาธิคุณในการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดระยอง

: พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช
(ต่อมา คือ รัชกาลที่ ๙)
สรงน้ำทะเลหน้าเกาะเสม็ด เมื่อยังทรงพระเยาว์

๑) การเสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดระยอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) ได้เสด็จมายังจังหวัดระยองครั้งสำคัญ ได้แก่ ...

: เรือหลวงจันทร เรือพระที่นั่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และพระราชวงศ์ ทรงใช้เสด็จจังหวัดชายทะเลต่าง ๆ รวมทั้งระยอง

- **ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๒ - ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) พร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าเฟรดอริกที่ ๙ และสมเด็จพระราชินีอินกริด แห่งประเทศเดนมาร์ก เสด็จประพาสเกาะเสม็ด ตำบลเกาะเสม็ด อำเภอเมือง โดยเรือหลวงจันทรเป็นเรือพระที่นั่ง

- **ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) เสด็จเกาะมัน ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง เพื่อจัดตั้งโครงการ **“สมเด็จฯ อนุรักษ์พันธุ์ทะเล”** นับเป็นโครงการอันหนึ่งในพระราชกรณียกิจแห่งแรกในจังหวัดระยอง

- **ครั้งที่ ๓ วันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒**

เวลาประมาณ ๑๓ นาฬิกา ๕๕ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) เสด็จทางเฮลิคอปเตอร์ทรงเปิดศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และประดิษฐานองค์พระรูป พล.ร.อ. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ณ ศาลแห่งนี้ ที่ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง นับเป็นครั้งแรกในจังหวัดระยอง ที่มีบุคคลสำคัญแทบทุกระดับของประเทศมาร่วมงาน นับตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี นายกรัฐมนตรี (จอมพลถนอม กิตติขจร) รัฐมนตรี สมาชิกรัฐมนตรี สมาชิกสภา และผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายทหาร ตำรวจ ชั้นนายพล นายพัน ข้าราชการระดับปลัดกระทรวง และอธิบดี พ่อค้านักธุรกิจ ครูนักเรียน และประชาชน

: รัชกาลที่ ๙ ทรงเปิดศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
และประดิษฐานองค์พระรูป
พล.ร.อ. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

- **ครั้งที่ ๔ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๒**

เวลาประมาณ ๑๓ นาฬิกา ๕๕ นาที พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากสวนจิตรลดา ไปทรงเปิดพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท และพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดระยอง ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดระยอง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณกองพันทหารราบที่ ๗ กรมทหารราบที่ ๓ กองพลนาวิกโยธิน ตำบลตะพง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังมณฑลพิธีแล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ทรงศีลเสร็จแล้ว ผู้บัญชาการทหารเรือ กราบบังคมทูลถวายรายงานการก่อสร้าง พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ต่อจากนั้น ทรงพระราชดำเนินไปทรงเปิดแพรคลุมป้ายจารึกพระราชานุสาวรีย์ฯ ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม และทรงวางพวงมาลา ในการนี้ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยสักการะพระราชานุสาวรีย์ฯ เสร็จแล้ว เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ผู้บัญชาการทหารทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายของที่ระลึก จากนั้น ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาพิธีลูกเสือชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง กราบบังคมทูลถวายรายงานกิจการลูกเสือชาวบ้านจังหวัดระยอง และกราบบังคมทูลเบิกประธานรุ่นและรองประธานรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จำนวน ๗๒ รุ่น เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานธงประจำรุ่น พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงฉลองพระองค์ชุดลูกเสือและธงชาติ ตามลำดับ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท ความว่า ...

: พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และพระบรมวงศานุวงศ์
เสด็จฯ พระราชทานธงประจำกองลูกเสือชาวบ้านจังหวัดระยอง
ณ ค่ายสุรสิงหนาท เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

“กิจการลูกเสือชาวบ้าน เป็นกิจการที่เสริมสร้างความสามัคคีและความมั่นคงก้าวหน้าให้แก่ส่วนรวม เพื่อให้ประชาชนในชาติ มีความสุข และปลอดภัย” สำหรับสัญลักษณ์ของลูกเสือชาวบ้าน ต่างมีความหมายทั้งสิ้น กล่าวคือ ผ้าผูกคอ แสดงว่าแต่ละคนได้รับการฝึกให้มีคุณธรรมมีความรู้ความสามารถที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา ธงประจำรุ่นนั้นเป็นเครื่องหมายเตือนใจ ให้เราร่วมมือกันรักษาความสามัคคีของรุ่น ตลอดจนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ส่วนธงชาตินั้น ทุกคนทราบดีว่าหมายถึงเสรีภาพและอิสรภาพของทุกคนในชาติ ฉะนั้น ทุกคน ทั้งที่เป็นลูกเสือชาวบ้านแล้วและยังไม่เป็น ย่อมได้รับประโยชน์จากกิจการลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งมุ่งให้ทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนควรช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในสังคมให้หมดสิ้นไป และรักษาความดีของแต่ละคนให้คงอยู่ตลอดไป จบแล้ว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนกิจการลูกเสือชาวบ้าน และโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งการนี้ ได้พระราชทานเงินดังกล่าวสมทบทุนมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์ โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับไปดำเนินการต่อจากนั้น ทรงพระราชดำเนินทรงเยี่ยมลูกเสือชาวบ้าน และราษฎร ที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนั้น เป็นเวลาอันสมควร จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง และเสด็จพระราชดำเนินกลับ ถึงสวนจิตรลดาเมื่อเวลาประมาณ ๑๘ นาฬิกา ๕๕ นาที

- **ครั้งที่ ๕ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓**

เวลาประมาณ ๑๑ นาฬิกา ๕๐ นาที พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากลานเฮลิคอปเตอร์ สวนจิตรลดา เสด็จไปทอดพระเนตรโครงการพัฒนาการเกษตรดอกกราย ตามพระราชดำริ และทรงเยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการพัฒนาการเกษตรดอกกรายตามพระราชดำริ ตำบลแม่น้ำคู้ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย ซึ่งมีความจุประมาณ ๕๑ ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่อ่างเก็บน้ำประมาณ ๕,๖๒๕ ไร่ สามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการชลประทานบ้านค่าย และโครงการบรรเทาอุทกภัยระยอง ได้เป็นเนื้อที่ประมาณ ๕๐,๐๐๐ ไร่ นอกจากนั้น ยังสามารถส่งน้ำไปสนับสนุนพื้นที่โครงการพัฒนาดอกกรายฯ ประมาณ ๗๐๐ ไร่ ซึ่งเดิมเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า และมีพระราชดำริให้พัฒนา และปรับปรุงพื้นที่ดังกล่าว เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ แปลงเพาะปลูกพืชอาหารสัตว์ และศูนย์ศิลปาชีพ โดยสร้างกาลักน้ำเพื่อชักน้ำจากอ่างเก็บน้ำลงสู่บ่อพักน้ำท้ายอ่างเก็บน้ำ และสร้างระบบบส่งน้ำจากบ่อพักน้ำ ส่งต่อไปยังแปลงเพาะปลูกต่อไป ต่อจากนั้น ทรงพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรระบบชลประทานและอาคารประกอบต่าง ๆ ของโครงการพัฒนาดอกกรายฯ ซึ่งได้แก่ กาลักน้ำ คลองส่งน้ำ บ่อพักน้ำ และเครื่องตะบันน้ำ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินรถยนต์พระที่นั่ง

: พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงเสด็จทอดพระเนตร ศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ
ณ อ่างเก็บน้ำดอกกราย อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง
เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓

ไปทอดพระเนตรคอกสุกร ซึ่งแบ่งเป็นคอกเลี้ยงสุกรพ่อพันธุ์ คอกเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์ คอกเลี้ยงลูกสุกร และคอกคลอด เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมและสาธิตการเลี้ยงสุกรตามหลักวิชาการสัตวบาลแก่สมาชิกโครงการพัฒนาฯ ในการนี้ ทรงพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณนั้น และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ราษฎรที่เจ็บป่วย ตลอดจนทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังที่ทำการโครงการชลประทานดอกกราย เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงสวนจิตรลดา เมื่อเวลาประมาณ ๑๙ นาฬิกา ๓๕ นาที

- **ครั้งที่ ๖ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔**

เมื่อเวลาประมาณ ๐๘ นาฬิกา ๔๐ นาที พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากสวนจิตรลดาไปทอดพระเนตรศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง และทรงเยี่ยมราษฎร จังหวัดระยอง

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงอ่างเก็บน้ำดอกกราย ตำบลแม่น้ำคู้ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังสนามแสดงการฝึกเคลื่อนที่เร็ว เพื่อประทับทอดพระเนตรการแสดงของทหาร จากกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ ซึ่งประกอบไปด้วย กีฬาบนหลังม้า การบังคับม้า การขี่ม้าผ่านเครื่องกีดขวาง ซึ่งครูฝึกจากกรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ ร่วมแสดงด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ในการฝึกทหารราบบางหน่วย ให้มีความเชี่ยวชาญในการขี่ม้า และการบังคับม้าในภูมิประเทศทุรกันดาร สำหรับปฏิบัติการในกรณีพิเศษที่จำเป็นต้องใช้ม้าเป็นพาหนะ แล้วทอดพระเนตรการขี่จักรยานยนต์และการขับรถยนต์ เพื่อปฏิบัติการในภูมิประเทศที่ทุรกันดารและในเมือง ซึ่งกองกำกับการป้องกันและปราบปรามจลาจล กองบัญชาการตำรวจนครบาล เป็นฝ่ายช่วยฝึกอบรมให้ จากนั้นเป็นการแสดงการแทรกซึมจากเบื้องสูง โดยส่งพลร่มจากเฮลิคอปเตอร์ ซึ่งบินห่างจากพื้นที่ปฏิบัติการประมาณ ๑๕ ถึง ๒๐ กิโลเมตร เพื่อไม่ให้ข้าศึกรู้ตัวก่อน แล้วบังคับร่มลงสู่จุดกำหนด เพื่อรวมพลเข้าปฏิบัติการต่อไป เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปทอดพระเนตรพื้นที่พัฒนาการเกษตร ในโอกาสนี้ ทรงปลูกต้นไผ่เหลือง ไผ่รวก ไผ่ป่า และไผ่ตง ณ บริเวณสวมป่าไผ่ และทรงปล่อยปลานิล ปลายี่สกเทศ ปลากาดำ และกุ้งก้ามกราม จำนวน ๘,๐๐๐ ตัว ลงในอ่างเก็บน้ำ จากนั้นทรงพระราชดำเนินทอดพระเนตรคอกม้าพันธุ์และคอกแกะพันธุ์ ณ ที่นั้น ผู้แทนสโมสรโรตารีจังหวัดระยอง เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเครื่องสูบน้ำและอุปกรณ์สำหรับใช้ในกิจการของโครงการฯ แล้วจึงประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบ้านพักสมาชิกโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ ซึ่งได้รับการจัดสรรที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยครอบครัวละ ๔ ไร่ สำหรับเพาะปลูกพืชไร่และพืชสวนครัว สำหรับการเลี้ยงสุกรพันธุ์เนื้อและเป็ด ไก่ พันธุ์พื้นเมือง ตลอดจนการสร้างบ่อก๊าซชีวภาพ ได้รับการสนับสนุนจากสโมสรโรตารี

จังหวัดระยอง ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริแก่คณะทำงานโครงการฯ ความว่า ... **“โครงการส่งเสริมการผลิตก๊าซชีวภาพเป็นโครงการอเนกประสงค์ เพราะนอกจากจะทำให้มีถังขนาดใหญ่สำหรับใส่สิ่งปฏิกูลอย่างมิดชิด ซึ่งเป็นการถูกสุขลักษณะแล้ว ยังทำให้ราษฎรมีเชื้อเพลิงสำหรับใช้หุงต้ม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะมีปริมาณไม่มากนัก แต่ก็ยังเพียงพอสำหรับครอบครัวเกษตรกร นอกจากนั้น กากสิ่งปฏิกูลที่ปราศจากก๊าซแล้ว เมื่อนำเศษหญ้าหมักรวมด้วยสักระยะหนึ่งก็จะแปรสภาพเป็นปุ๋ยที่มีคุณสมบัติในการบำรุงดินเป็นอย่างดี และได้ผ่านการพิสูจน์แล้วว่าเป็นมวลสารที่ก็จะแปรสภาพเป็นปุ๋ยที่มีคุณสมบัติในการบำรุงดินเป็นอย่างดี และได้ผ่านการพิสูจน์แล้วว่าเป็นมวลสารที่ปลอดเชื้อโรคโดยสิ้นเชิง”** จบแล้ว ทรงพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกโครงการฯ ที่เฝ้าละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นจำนวนมาก ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้คณะแพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษา และทรงรับคนไข้เหล่านั้นไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เสร็จแล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังเรือนรับรองชั่วคราว เพื่อประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน สมควรแก่เวลาจึงเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปทอดพระเนตรการฝึกปฏิบัติทางยุทธวิธีร่วมกัน ระหว่างกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ กองเรือยุทธการ และกรมพลาธิการทหารบก ซึ่งได้รับการปฏิบัติแทรกซึมทางอากาศลงสู่พื้นดินและพื้นน้ำ เพื่อเคลื่อนกำลังจู่โจมต่อที่หมายประสานกัน การแสดง การทดสอบกำลังใจประเภทต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกการใช้อาวุธประเภทต่าง ๆ บนพื้นดินและบนยานพาหนะ ในการเสด็จครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวทางพระราชดำริในการพัฒนาไว้ ๔ ข้อ คือ

(๑) ทรงแนะนำให้ดำเนินการพัฒนาการเกษตร

(๒) ทรงแนะนำให้มีศูนย์ฝึกปฏิบัติด้านประกอบวิชาชีพ

(๓) ทรงแนะนำให้จัดเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์

(๔) ทรงแนะนำให้มีศูนย์พัฒนาการเกษตรที่ราษฎรได้ดู และชม

จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งกลับไปยังบริเวณเรือนรับรอง เพื่อพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้ที่สามารถผ่านการฝึกหลักสูตรพิเศษของกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ สมควรแก่เวลา จึงประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินกลับถึงสวนจิตรลดา เมื่อเวลาประมาณ ๒๑ นาฬิกา ๒๕ นาที

- **ครั้งที่ ๗ วันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘**

เวลาประมาณ ๑๓ นาฬิกา ๕๐ นาที พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากสวนจิตรลดา ไปทรงเปิดโรงแยกก๊าซธรรมชาติกับทอดพระเนตรกิจการของศูนย์บำรุงรักษา คลังปิโตรเลียมศรีราชา ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังมณฑลพิธี เสด็จเข้าพลับพลาพิธี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูลถวายรายงาน ความว่า โรงแยกก๊าซธรรมชาติ เป็นโครงการที่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการต่อเนื่อง ภายหลังจากที่ได้ประสบความสำเร็จในการวางท่อส่งก๊าซ ก๊าซในทะเลและบนบก เพื่อนำก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาใช้ประโยชน์ เมื่อปลายปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ ในระยะดังกล่าว เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่รัฐบาลได้เริ่มวางแผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ให้สวนแห่งนี้ เป็นสถานที่รวบรวมพันธุ์สมุนไพรนานาชนิด และมีการวิจัยใหม่ทดลองด้านสมุนไพร เพื่อให้สามารถนำสมุนไพรดังกล่าว ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยจึงได้กราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อขอพระราชทานชื่อสวนสมุนไพรแห่งนี้ เนื่องจากทรงสนพระราชหฤทัยในประวัติและวิทยากรด้านสมุนไพรมาโดยตลอด ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงปลูกต้นสมุนไพรไว้เป็นที่ระลึก และทอดพระเนตรบริเวณสวนสมุนไพร ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ ๖๐ ไร่ จากนั้นประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังคลังปิโตรเลียมศรีราชา ตำบลแหลมฉบังอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

: เปิดโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ในเขตพื้นที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ปี พ.ศ. ๒๕๒๘

- **ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) โปรดให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระราชอิสริยยศในเวลานั้น) เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโครงการ และเปิดอาคารศูนย์บริการของโครงการ มีหน่วยงานต่าง ๆ ในโครงการ ดังนี้

(๑) หน่วยงานประสานงานโครงการในพระราชดำริ
(๒) โครงการชลประทานระยอง
(๓) กรมพัฒนาชุมชน
(๔) ป่าไม้จังหวัดระยอง
(๕) ศูนย์วิจัยพืชไร่ระยอง
(๖) สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ปลวกแดง
(๗) สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดระยอง
(๘) ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวนจังหวัดระยอง
(๙) สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดระยอง

นอกจาก **“โครงการศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ”** ดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงตระหนักถึงความห่วงใยที่มีต่อพสกนิกร จังหวัดระยอง โดยให้ดำเนินโครงการอื่นอีกมาก ดังนี้

(๑) โครงการธนาคารโค กระบือ เพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ เป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดระยอง ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินงานในทุกพื้นที่อำเภอ และกิ่งอำเภอ

(๒) การส่งเสริมการใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่ เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ช่วยเหลือประชาชนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ดำเนินการโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดระยอง ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จนถึงปัจจุบัน ในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

- **ปี พ.ศ. ๒๕๓๙** ดำเนินการในพื้นที่บ้านคลองหวาย หมู่ ๑๒ ตำบลประแสบน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
- **ปี พ.ศ. ๒๕๔๑** ดำเนินการในพื้นที่บ้านคลองป่าไม้ หมู่ ๖ และบ้านเขาผักกูด หมู่ ๗ ตำบลประแสบน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

(๓) โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริ เป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร สำนักงานเกษตรกรอำเภอบ้านฉาง ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน โดยออกดำเนินการที่บ้านนายประสิทธิ์ เพ็งแก้ว หมู่ ๖ ตำบลสำนักท้อน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง

(๔) โครงการเยาวชนรุ่นใหม่รักษ์น้ำ เป็นการส่งเสริมปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ดำเนินการระหว่างวันที่ ๑ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ในสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด

(๕) โครงการส่งเสริมปลูกหญ้าแฝก เป็นการมุ่งเน้นความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน สำนักเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดระยอง ได้เริ่มดำเนินการในพื้นที่ ดังนี้

- **ปี พ.ศ. ๒๕๓๗** ได้ดำเนินการในพื้นที่บ้านวังจันทร์ ตำบลวังจันทร์ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง
- **ปี พ.ศ. ๒๕๓๘** ได้ดำเนินการในพื้นที่มาบตารอด หมู่ ๗ ตำบลชากบก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

- **ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕**

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดโรงโอเลฟินส์ ของบริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด ณ บริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พสกนิกรชาวจังหวัดระยอง ต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ โดยหาที่สุดมิได้ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระเมตตาห่วงใยชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวระยอง ให้มีความสุขสมบูรณ์ น้ำพระทัยของพระองค์เปรียบเหมือนสายน้ำที่ให้ความร่มเย็นและหล่อเลี้ยงชีวิตพสกนิกรชาวระยองให้มีความอยู่ดีกินดี ดังเช่นน้ำในอ่างเก็บน้ำตอกกราย ที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริสร้างขึ้น สายน้ำที่หลั่งไหลจึงเปรียบดั่งสายน้ำพระทัยที่หล่อเลี้ยงชีวิตทุกคน

: เปิดโรงงานโอเลฟินส์ บริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด
ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ปี พ.ศ. ๒๕๓๕

๒) พระราชกรณียกิจรัชกาลที่ ๙ ในจังหวัดระยอง

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ในบรรดากษัตริย์และประมุขของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ ๙ ของปวงชนชาวไทย เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุด เพราะตลอดเวลากว่า ๕๐ ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติ พระองค์ได้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานาประการ และโปรดพระราชทานโครงการต่าง ๆ ประกอบด้วย โครงการหลวง โครงการส่วนพระองค์ และโครงการในพระราชดำริหลายสาขา จำนวนกว่า ๒,๐๐๐ โครงการเพื่อพัฒนาชนบทที่ห่างไกลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยโครงการเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค

สำหรับจังหวัดระยองมี **“โครงการศูนย์บริการการพัฒนาปลวกแดงตามพระราชดำริ”** อันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดระยอง - ชลบุรี มีสภาพเป็นป่าที่ถูกทำลาย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการบริโภคและการเกษตร เมื่อราษฎรเกิดความเดือดร้อน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงทราบ พระองค์จึงได้ทรงมีพระราชดำริว่าให้สร้างอ่างเก็บน้ำดอกกราย ในพื้นที่อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๑,๒๐๐ - ๑,๓๐๐ ไร่ สามารถส่งน้ำมายังพื้นที่ของราษฎรที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้ นอกจากนี้พระองค์ได้ช่วยเหลือราษฎรโดยทรงแนะนำให้ดำเนินการจัดตั้ง ศูนย์กลางการพัฒนาอาชีพเกษตรกรและศิลปาชีพพิเศษให้แก่ราษฎรในพื้นที่นี้ โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นจำนวน ๓ ล้านบาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน

๓) ต้นไม้ทรงปลูก

วันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี (พระราชอิสริยยศ และพระอิสริยยศในเวลานั้น) ทรงประกอบพิธีเปิดสวนสมุนไพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นจันทน์เทศ ณ สวนแห่งนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร คือ ดวงมณี ดวงประทีป และดวงใจของชาวไทย ทรงแผ่พระมหาบารมีอันบริสุทธิ์ไพศาล ทรงร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับปวงชนชาวไทย พระราชทานความรัก ความห่วงใย เปี่ยมด้วยพระเมตตาอันประมาณมิได้ ทรงทุ่มเทพระวิริยะอุตสาหะ พระปรีชาญาณ สร้างความสุขสวัสดิ์ยั่งยืนแก่ประชาชนของพระองค์อย่างมิทรงรู้สึกเหน็ดเหนื่อย ชาติไทยจึงก้าวหน้ารุ่งเรือง เป็นลำดับ ทรงเป็นหลักชัยนำทางแก่ชาติยาวนานถึง ๗๐ ปี ๔ เดือน ๗ วัน นับเป็นความวิปโยคสุดอาลัยเมื่อพระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ชาวไทยทั้งชาติต่างน้อมศิรเกล้ากราบสักการะพระผู้สถิตในดวงใจตราบนิรันดร์ ...

พระมหากรุณาธิคุณ และพระราชกรณียกิจ เสด็จพระราชดำเนินสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดระยอง

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ในบรรดากษัตริย์และประมุขของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ของปวงชนชาวไทย เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุด เพราะตลอดเวลากว่า ๗๐ ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงยึดมั่นในทศพิธราชธรรมตามนัยแห่งพระปฐมบรมราชโองการ **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”**

พระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานาประการที่ทรงปฏิบัติตลอดเวลาอันยาวนาน ล้วนเป็นไปเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข และแผ่ความร่มเย็นไปทั่วราชอาณาจักร โปรดพระราชทานโครงการต่าง ๆ ประกอบด้วย โครงการหลวง โครงการส่วนพระองค์ และโครงการตามพระราชดำริหลายสาขา มากกว่า ๔,๖๐๐ โครงการ เพื่อพัฒนาชนบทที่ห่างไกลให้มีความเจริญทัดเทียมทั่วประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานาประการ ที่ทรงปฏิบัติตลอดเวลาอันยาวนาน อันเนื่องมาจากต้องการบำบัดทุกทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎรของพระองค์ นอกจากจะได้พระราชทานโครงการต่าง ๆ แล้ว พระราชกรณียกิจหนึ่งที่ได้ทรงปฏิบัติสม่ำเสมอ คือ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย โดยมิได้ทรงเหน็ดเหนื่อยและย่อท้อต่อความยากลำบากและปัญหาต่าง ๆ แต่ประการใด ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และจะได้แก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

สำหรับพื้นที่ในจังหวัดระยอง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมเยือนราษฎรหลายครั้ง ในแต่ละครั้งเมื่อพระองค์พบว่าประชาชนมีความเดือดร้อน หรือมีแนวทางที่สามารถพัฒนาให้ทุกคนมีความอยู่ดีกินดี และมีความสุขสมบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของทุกชีวิต ก็มิได้ทรงทอดทิ้ง พระองค์จะทรงค้นหาแนวทางแก้ไขและช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา

๑๗.

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

: สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๑) โรงเรียนเกาะแก้วพิสดาร

• **วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๔** สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จทรงเป็นประธานเปิดอาคารเรียน และพระราชทานชื่อโรงเรียนบ้านเกาะเสม็ดใหม่ว่า **“โรงเรียนเกาะแก้วพิศดาร”**

• **วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘** สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จมาที่โรงเรียนเกาะแก้วพิสดาร เพื่อพระราชทานเครื่องเขียน แบบเรียน เสื้อผ้า และพระราชทานสิ่งของ และเหรียญที่ระลึกแก่ครู

: สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จโรงเรียนเกาะแก้วพิสดาร ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง พระราชทานสิ่งของให้แก่ประชาชน และเด็กนักเรียน และโปรดให้หน่วย พอ.สว.เคลื่อนที่ ตรวจรักษาประชาชน เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

๒) โครงการแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.)

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมตำรวจตะเวนชายแดน ตามจังหวัดชายแดนต่าง ๆ ใน ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พระองค์ได้ทรงพบเห็นความยากลำบากของประชาชนตามแนวชายแดนห่างไกล ในการเดินทางมารักษายังโรงพยาบาลจังหวัด จึงทรงมีพระราชกระแสถึงการมีหน่วยแพทย์อาสาในถิ่นทุรกันดาร จนต่อมาได้เกิดกลุ่มแพทย์อาสาอย่างไม่เป็นทางการขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และขยายไปในจังหวัดต่าง ๆ จนได้จดทะเบียนมาเป็นมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดแพทย์อาสา ลำดับที่ ๔๓ ดำเนินงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. ไปให้บริการตรวจรักษาโรค และด้านทันตกรรมแก่ประชาชน และนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลมาโดยตลอด อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จจากเรือหลวงจันทร ขึ้นยังเกาะเสม็ด ตำบลเพ จังหวัดระยอง ทรงเยี่ยมราษฎร และพระราชทานอุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียนชายหญิง อุปกรณ์การเรียนเครื่องนุ่งห่ม ยาชุดรักษาโรคประจำคนชรา และของเล่นโดยทั่วกัน และโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. ส่วนพระองค์ ตั้งทำการตรวจรักษา และแจกจ่ายยาแก่ผู้เจ็บป่วย เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และพระราชทานเครื่องแบบนักเรียนชายหญิง เครื่องนุ่งห่ม ยาชุดรักษาโรคประจำคนชรา และของเล่นโดยทั่วกัน และโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. ส่วนพระองค์ ตั้งทำการตรวจรักษาและแจกจ่ายยาแก่ผู้เจ็บป่วย เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐

หลังจากนั้นพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนิน เพื่อทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านโครงการ พอ.สว. ที่อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง บ้านมาบป่าหวาย และบ้านคลองน้ำแดง อันเป็นพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดารของจังหวัดระยองในโอกาสต่าง ๆ

๓) โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระกนิษฐาธิราช กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ตั้งอยู่ที่ตำบลนาตาขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผู้เริ่มก่อตั้งโรงเรียน คือ นายมังกร กุลวานิช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาของคนในจังหวัดระยองและใกล้เคียง ให้มีสถานศึกษาเพิ่มขึ้น นอกจาก นายมังกร กุลวานิช ยังมีบุคคลอีกหลายฝ่าย ที่สนับสนุนในการเลือกสถานที่ตั้งของโรงเรียน มี นายพนัส แก้วลาย ปลัดจังหวัดระยอง นายสุนทร ราชวัตร นายประวิทย์ ธรรมเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลนาตาขวัญ และสมาชิกสภาจังหวัดระยอง

ครั้นเมื่อได้สถานที่ตั้งโรงเรียน และได้รับอนุมัติให้ใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ของตำบลนาตาขวัญ นายอำนวย ทั่วทิพย์ ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดระยอง ได้ดำเนินการขอจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งใหม่ เพื่อเป็นโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี

อย่างไรก็ตามขณะที่กำลังดำเนินการขอตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่นั้น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จสวรรคต ในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ และเนื่องด้วยพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงทางด้านการศึกษาในทุกพื้นที่ของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ริเริ่มขอจัดตั้ง **“โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยอง”** ขึ้น จำนวน ๑๒ โรง เขตการศึกษาละ ๑ โรง โดยรับนักเรียนแบบสหศึกษาทั้งประเภทจำเป็น และไปกลับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ขึ้น จากโรงเรียนมัธยมศึกษาใหม่ที่ขอจัดตั้ง และได้รับพระราชทานชื่อ **โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยอง** โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งเป็นโรงเรียนเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

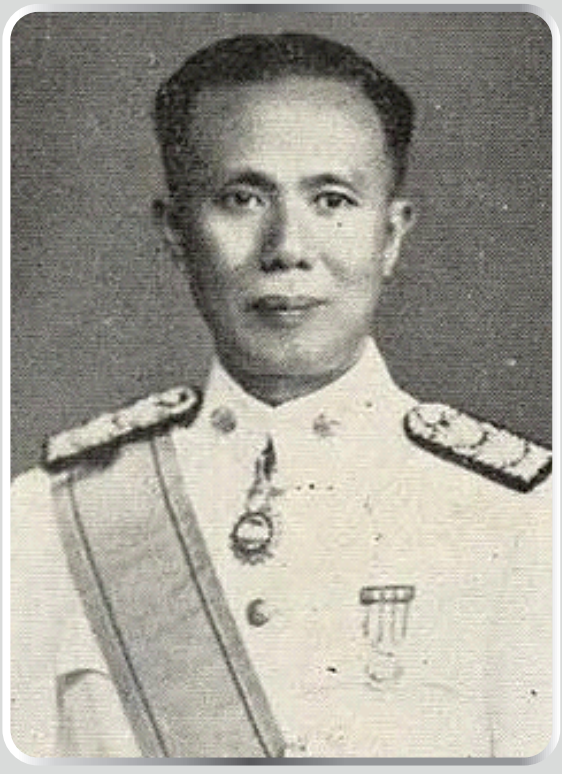

: สมเด็จพระกนิษฐาธิราช กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จเปิดอนุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ณ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ระยอง เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๑๘.

นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์

: นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ส.ส. ระยอง ๘ สมัย
และรัฐมนตรีหลายสมัย ช่วง ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๕๑๙

นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๒ ที่จังหวัดระยอง เป็นบุตรของนายเหลียง กับนางเจียม เปี่ยมพงศ์สานต์

นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นนักการเมืองจังหวัดระยอง ที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดระยอง ถึง ๘ สมัยติดต่อกัน ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รองนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้ริเริ่มให้มีการเก็บภาษียาสูบและสุราที่ยังคงมีการจัดเก็บอยู่ในปัจจุบัน

ประวัติการศึกษาเมื่อแรกเข้าเรียนหนังสือ **นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์** เรียนเก่ง สมองดี ทำให้การเรียนในชั้นประถมปีที่ ๒ และปีที่ ๓ ของท่าน เรียนเพียงชั้นละครึ่งปีเท่านั้น และได้ทุนเรียนมาตลอดจนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ อันเป็นชั้นสูงสุดที่มีในจังหวัดระยอง เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ แล้ว ได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ใน ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๘ เมื่ออายุ ๑๘ ปี

การศึกษา

- **พ.ศ. ๒๔๗๒** สมัครเข้าเรียนด้านวิชากฎหมายที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม
- **พ.ศ. ๒๔๗๕** จบเนติบัณฑิต เมื่ออายุได้ ๒๒ ปี
- **พ.ศ. ๒๔๘๒** สำเร็จปริญญาโท ทางเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการทำงาน

- **พ.ศ. ๒๔๘๙** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยองสมัยแรก
  ดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- **พ.ศ. ๒๔๙๑** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๒
  ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
- **พ.ศ. ๒๔๙๕** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๓
- **พ.ศ. ๒๕๐๐** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๔
  ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๕
- **พ.ศ. ๒๕๐๑** ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี สั่งราชการกระทรวงการคลัง
  ต่อมาแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ริเริ่มให้มีการเก็บภาษียาสูบและสุรา
- **พ.ศ. ๒๕๑๒** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๖
- **พ.ศ. ๒๕๑๘** ตั้งพรรคการเมืองชื่อ **"พรรคเกษตรสังคม"** โดยดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค
  เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๗
  ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- **พ.ศ. ๒๕๑๙** เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง สมัยที่ ๘
  ได้รับแต่งตั้งเป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  ในรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จนกระทั่งพ้นจากตำแหน่ง
  เนื่องจากนายกรัฐมนตรีลาออก และได้รับแต่งตั้งอีกสมัยหนึ่ง
  แต่ดำรงตำแหน่งเพียง ๑๒ วัน และได้เข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณ
  เพียงวันเดียวก็ต้องพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากการรัฐประหาร
  ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ของ พลเรือเอก สงัด ชะลออยู่

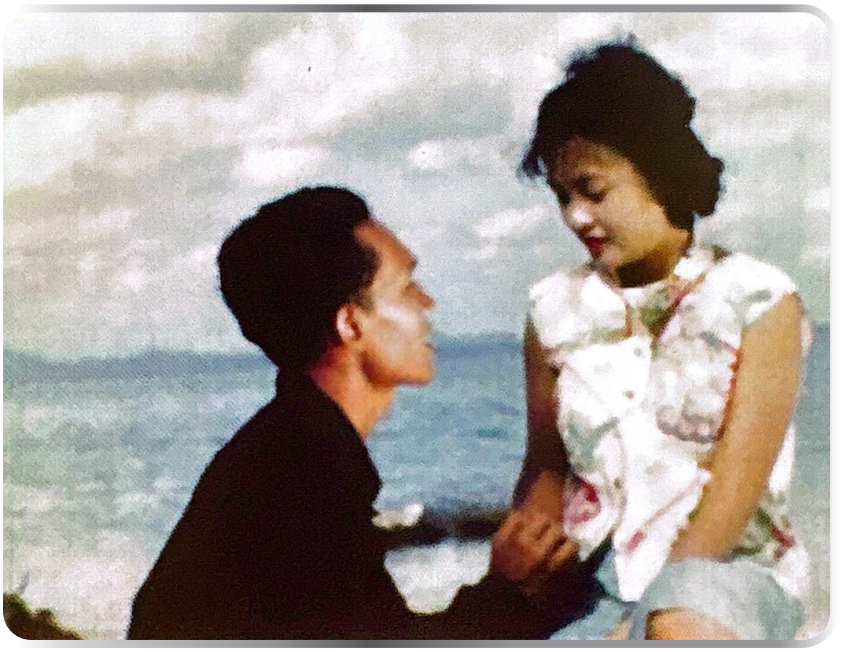
ครั้งเมื่อ **นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์** อยู่ในตำแหน่งทางการเมือง ได้มีบทบาทในการพัฒนาบ้านเมืองจังหวัดระยองอย่างสำคัญ ประการสำคัญ คือ ในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง (เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๔๙๔, ๒๕๐๐, ๒๕๐๑) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙) ได้มีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาจังหวัดระยอง ดังต่อไปนี้ ...

- **โครงการระบายน้ำอำเภอเมืองระยอง** หรือคลองลัดระยอง (ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๔๙๔, ๒๕๐๒ - ๒๕๐๓) เป็นโครงการขุดคลองความยาว ๑.๔ กิโลเมตร ตั้งแต่บริเวณบ้านปลวกเกตุ ตำบลเชิงเนิน ผ่านถนนสุขุมวิทช่วงหลักกิโลเมตรที่ ๒๒๔.๘๖๑ ออกชายทะเลที่ก้นปึก เพื่อระบายน้ำท่วมพื้นที่นาในอำเภอเมืองระยอง

- **โครงการเหมืองฝายบ้านค่าย** อำเภอบ้านค่าย (ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๕๐๓) เพื่อเก็บน้ำและส่งน้ำหล่อเลี้ยงที่นาในอำเภอบ้านค่าย และบางส่วนของอำเภอเมือง รวมพื้นที่รับน้ำประมาณ ๓๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

: สะพานเปี่ยมพงศ์สานต์ข้ามแม่น้ำระยอง
ตามดำริ และการจัดสรรงบประมาณ โดย นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์

: ภาพยนตร์เรื่อง “ทะเลรัก” ปี พ.ศ. ๒๔๙๖
อำนวยการสร้าง โดย นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
ประชาสัมพันธ์จังหวัดระยอง

“สะพานเปี่ยมพงศ์สานต์” เป็นสะพานคอนกรีตทันสมัยที่สุดในสมัยก่อน เป็นสะพานที่สร้างข้ามแม่น้ำระยองใกล้ ๆ กับสะพานไม้ รถยนต์สามารถแล่นไปมาได้ ทำให้การคมนาคมระหว่างตัวจังหวัดและหมู่บ้านปากน้ำระยองสะดวกขึ้น สะพานนี้เริ่มสร้างประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ - ๒๔๙๘ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสะพานนี้ก็คือ **นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์** ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง และเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดระยองด้วย เพื่อเป็นเกียรติแก่ **นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์** จึงตั้งชื่อสะพานนี้ว่า **“สะพานเปี่ยมพงศ์สานต์”** เป็นต้น

อนุสรณ์สำคัญอีกประการที่ **นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์** ได้สร้างไว้ให้จังหวัดระยอง นั่นคือ ภาพยนตร์เรื่อง **“ทะเลรัก”** (ปี พ.ศ. ๒๔๙๖) ซึ่งนายเสวตรเป็นผู้อำนวยการสร้าง ซึ่งนอกจากเป็นภาพยนต์เพื่อความบันเทิงแล้ว ยังเป็นภาพยนตร์ประชาสัมพันธ์จังหวัดระยองอีกด้วย

๑๙.

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ กับจังหวัดระยอง

: พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระยุพราช ในคราวเสด็จฯ ประกอบพิธีตัดหวายลูกนิมิต พระอุโบสถวัดสมมติเทพฐาปนาราม ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ ๑๐ แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินมาระยอง เพื่อปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ดังนี้ ...

• **ครั้งที่ ๑** เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปยัง วัดลุ่มพระอารามหลวง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ประกอบพิธียกช่อฟ้าและตัดหวายลูกนิมิตพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

• **ครั้งที่ ๒** เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปยัง วัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ประกอบพิธีตัดหวายลูกนิมิตพระอุโบสถ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗

• **ครั้งที่ ๓** เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสามธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปยัง วัดคีรีภาวนาราม อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ประกอบพิธีผูกพัทธสีมา และตัดหวายลูกนิมิตอุโบสถ เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑

• **ครั้งที่ ๔** เมื่อยังทรงดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาพระราชทานพระพุทธนวราชบพิตร ประจำจังหวัดระยอง และพระพุทธนวราชบพิตรประจำอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดระยอง ณ พลับพลาพิธีสวนศรีเมือง อำเภอเมืองจังหวัดระยอง เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

• **ครั้งที่ ๕** วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ ณ พระอุโบสถวัดป่าประดู่ พระอารามหลวง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

• **ครั้งที่ ๖** เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๘ ครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยัง วัดสารนาถธรรมาราม อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ทรงประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานบนเจดีย์ บนหลังคาพระอุโบสถ ยกฉัตรสวมยอดเจดีย์องค์ดังกล่าว

- **โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย**

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงสนพระทัยในการจัดการเรียนของชาติ โดยมีพระราชประสงค์ที่จะกระจายการศึกษา ไปสู่ท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล ให้เยาวชนได้มีโอกาสรับการศึกษาทัดเทียมกัน อีกทั้งยังทรงมีพระราชดำริส่งเสริมการจัดการมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพทางวิชาการ และในด้านอื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ประกอบกับเนื่องในโอกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุครบ ๔๒ พรรษา เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ จังหวัดระยองและกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร โดยน้อมเกล้าฯ ถวายโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาระยอง ตำบลบ้านนา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามโรงเรียนว่า **“มกุฎเมืองราชวิทยาลัย”** (ราชวิทยาลัยสูงสุด แห่งเมือง) เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

: สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงวางศิลาฤกษ์ โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย

วันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ทรงวางศิลาฤกษ์โรงเรียน ณ ที่ตั้งโรงเรียน และทรงเยี่ยมชมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ณ สถานที่เรียนชั่วคราว แล้วพระองค์ทรงมีพระกระแสรับสั่งเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัยว่า ... **“ให้ดำเนินไปตามแนวทางของโครงการโรงเรียนที่จัดตั้งไว้”**

๒๐.

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

: สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดโรงเรียนกำเนิดวิทย์ และสถาบันวิทยสิริเมธี และโครงการป่าวังจันทร์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘

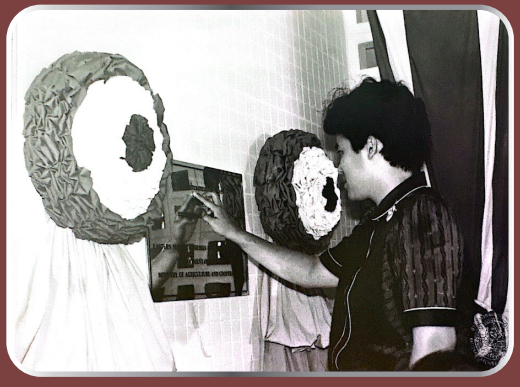
๑) สวนสมุนไพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สวนสมุนไพรแห่งนี้ ตั้งอยู่ในศูนย์บำรุงรักษา และบ้านพักพนักงาน บนทางหลวงหมายเลข ๓๑๙๑ ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง สร้างขึ้นโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในขณะนั้น) ทรงประกอบพิธีเปิดป้ายสวนสมุนไพรแห่งนี้ เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ และทรงปลูกต้นจันทน์เทศไว้ ณ สวนสมุนไพรแห่งนี้

สวนสมุนไพรฯ มีเนื้อที่ประมาณ ๖๐ ไร่ โดยปลูกพืชสมุนไพรที่เคยใช้กับการแพทย์แผนโบราณไว้มากกว่า ๒๖๐ ชนิด มีประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ต้น มีการจัดแบ่งไว้เป็นกลุ่ม ๆ ตามสรรพคุณการรักษาโรคในตำรายาไทยโบราณ นับเป็นมรดกภูมิปัญญาไทย ที่นับวันจะสูญหายไป ที่นี่จึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีความสนใจเรื่องพรรณไม้และพืชสมุนไพรไทย เพราะเป็นแหล่งรวบรวมพรรณไม้สมุนไพรหลากหลายชนิดเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าเยี่ยมชม ศึกษาหาความรู้ และเป็นสวนที่ตกแต่งไว้สวยงามเหมาะสำหรับการพักผ่อน นอกจากนี้ ยังมีบริการนวดเพื่อสุขภาพ มีตลาดนัดและร้านอาหารทุกวันเสาร์ต้นเดือน ขายสินค้าเพื่อสุขภาพ พืชสมุนไพร ยาสมุนไพร และสินค้าอื่น ๆ อีกมากมาย

๒) ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงฝั่งทะเลตะวันออก ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิด และทรงเจิมแผ่นป้าย ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงฝั่งทะเลตะวันออก และทรงเปิดอาคารที่ทำการ

๓) งาน ๒๐๐ ปี กวีเอกสุนทรภู่ และเทศกาลผลไม้เมืองระยอง

เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในเวลานั้น) เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน ๒๐๐ ปี กวีเอกสุนทรภู่ และเทศกาลผลไม้เมืองระยอง ณ สวนศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๔) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวบรวมพรรณพืชสวนอนุรักษ์พันธุ์พืชฯ ตำบลแม่น้ำคู้ อำเภอปลวกแดง

เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในเวลานั้น) ทรงมีพระราชดำริกับนายแก้วขวัญ วัชโรทัย เลขาธิการพระราชวัง และผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ให้อนุรักษ์พืชพรรณของประเทศ และดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณ โดยโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้เริ่มดำเนินการ โดยฝ่ายวิชาการโครงการส่วนพระองค์ฯ งบประมาณในการดำเนินงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สนับสนุนให้กับโครงการส่วนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โดยจัดสร้างธนาคารพืชพรรณขึ้นใน ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ สำหรับเก็บรักษาพันธุกรรมพืชที่เป็นเมล็ด และเนื้อเยื่อ และสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานทุกกิจกรรมของโครงการ ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ จนถึงปัจจุบัน

ในพื้นที่จังหวัดระยองได้มีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยได้รวบรวมพรรณพืชสวนอนุรักษ์พันธุ์พืชฯ ตำบลแม่น้ำคู้ อำเภอปลวกแดง ลักษณะโครงการ คือ การดำเนินการรวบรวมพันธุ์ (ไม้ผล) ๔๑ วงศ์ ๑๐๑ ชนิด ๑๕๕ สายพันธุ์ ขอบเขตประโยชน์ของโครงการอยู่ที่ ๙๐ ไร่ มีหน่วยงานรับผิดชอบ คือ กรมส่งเสริมการเกษตร

๕) โครงการระบบท่อน้ำบ้านสันติสุขไปยังศูนย์เรียนรู้เกษตรนวัตสถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงริเริ่มโครงการนี้เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ลักษณะโครงการ คือ การจัดหาน้ำสนับสนุนศูนย์เรียนรู้เกษตรนวัตฯ มีน้ำต้นทุนสำหรับการดำเนินกิจกรรม อาทิ การทดลอง วิจัย พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการปลูกป่า ฟื้นฟูป่า และการเกษตรสมัยใหม่ ให้แก่นักเรียนและผู้ที่สนใจได้ตลอดทั้งปี โดยมีกรมชลประทานเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๖) ศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์

สถาบันปลูกป่า ปตท. ในพื้นที่ตำบลป่ายุบใน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ถือกำเนิดขึ้นภายใต้ชื่อ **“โครงการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของ ปตท. อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง”** เพื่อพัฒนาพื้นที่บางส่วนเป็นสถาบันอุดมศึกษา และโรงเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงพื้นที่อื่น ๆ ของ ปตท. ในบริเวณที่ต่อเนื่องกับเขาขุนอินทร์ ปตท. จึงกำหนดแผนแม่บทการใช้ที่ดิน โดยให้รักษาเป็นพื้นที่สีเขียว โดยการจัดตั้ง **“ศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์”** เพื่อเป็นสถานที่ในการรวบรวมองค์ความรู้ พัฒนางานวิจัยด้านการปลูก และจัดการป่าไม้ ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมากว่า ๒๐ ปี แสดงถึงรูปแบบการพัฒนาที่ดินและพื้นที่สีเขียวร่วมกันอย่างกลมกลืน ซึ่งได้รับพระราชทานนามจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ว่า สถาบันวิทยสิริเมธี (VISTEC) และโรงเรียนกำเนิดวิทย์ (KVIS)

การพัฒนาพื้นที่ ปตท. มองถึงการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การดำเนินงานทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ ปตท. โดยเฉพาะการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ ใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สถานบันปลูกป่า ปตท. ดำเนินการพัฒนาที่ดิน จำนวน ๓๕๑.๓๕ ไร่ เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ โดยมีการสำรวจข้อมูลสิ่งแวดล้อมทางกายภาพก่อนเริ่มดำเนินการ อาทิ ลักษณะพื้นที่ลุ่มน้ำ, การได้รับแสงแดด, ปริมาณน้ำหลากช่วงฤดูฝน, สถาพของดิน, การกระจายของพันธุ์ไม้เดิมภายในพื้นที่โครงการ โดยแบ่งสัดส่วนการใช้ที่ดินออกเป็น ๑) พื้นที่ปลูกป่าเพื่อการเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ๒๘๑.๐๗ ไร่ ๒) พื้นที่แหล่งน้ำเพื่อรักษาความชุ่มชื้นให้กับป่าในพื้นที่ ๔๘.๓ ไร่ ๓) พื้นที่ก่อสร้างอาคาร และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องของสถาบันปลูกป่า ๒๑.๙๖ ไร่

ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดโรงเรียนกำเนิดวิทย์ และสถาบันวิทยสิริเมธี ของกลุ่ม ปตท. ณ ตำบลป่ายุบใน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง ในโอกาสเดียวกันนี้ ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเปิด **“โครงการป่าวังจันทร์”** ของสถาบันปลูกป่า ปตท. ที่ตั้งภายในบริเวณเดียวกัน

: เปิดอาคารซีเมออน ณ โรงเรียนอัสสัมชัญระยอง ในวันพุธที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

: เปิดคลินิกชุมชนอบอุ่นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ เทศบาลนครระยอง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในวันศุกร์ที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

: เปิดอาคาร ๑๔๔ ปี มูลนิธิกุศลร่วมใจศาลเจ้าแม่ทับทิมระยอง ณ ศาลเจ้าแม่ทับทิม ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

๒๑.

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา และ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ

: สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงราชสาริณีสิริพัชรฯ
เสด็จ ณ ศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์
สถาบันปลูกป่าและระบบนิเวศ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง

สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชรฯ ทรงมีพระกรณียกิจสำคัญ ได้แก่ มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย มูลนิธิ ณภาฯ ในพระดำริ และราชการด้านอัยการ ดังนั้นจึงทรงมีพระกรณียกิจในจังหวัดระยอง ผ่านมูลนิธิ และงานราชการต่าง ๆ ดังนี้ ...

๑) ราชการงานอัยการ

ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งข้าราชการอัยการ รายละเอียดระบุว่า มีพระราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา (พระอิสริยยศในขณะนั้น) อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด (ข้าราชการอัยการชั้น ๔) ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐

๒) มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภา) ยามยาก สภากาชาดไทย

เป็นองค์กรการกุศลไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ ปัจจุบัน สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงเป็นองค์ประธาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและเชื่อมโยงให้ภาครัฐและเอกชนร่วมกันเกื้อหนุนให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามทุกข์ยากจากอุทกภัยที่รุนแรง คือ นอกจากจะสนับสนุนให้ผู้ทุกข์ยากน้อยกว่าช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากมากกว่าแล้ว ยังสนับสนุนให้ผู้ที่แข็งแรงช่วยผู้อ่อนแอเป็นต้น โดยเน้นการประทังชีวิตและการฟื้นฟูสภาพจิตใจ มูลนิธิได้วางแผนการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างยั่งยืนโดยมีโครงการต่าง ๆ ตั้งแต่การป้องกันการเกิดอุทกภัย อาทิ การติดตั้งศูนย์เตือนภัยตามพื้นที่เสี่ยง ระหว่างเกิดอุทกภัย อาทิ การแจกถุงยังชีพพระราชทาน รถประกอบอาหารเพื่อนพึ่งภาฯ เคลื่อนที่ และหลังเกิดภัยซึ่งเป็นโครงการฟื้นฟูชุมชนที่ประสบอุทกภัย เพื่อให้มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงทางอาหาร อาชีพ เป็นต้น

ในจังหวัดระยองมีงานที่เนื่องในมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก ได้แก่ ...

- **การประทานถุงยังชีพแก่ผู้ประสบภัย**

เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ประทานถุงยังชีพแก่ผู้ประสบอุทกภัย ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๕,๐๐๐ ครัวเรือน จากพื้นที่ตำบลทับมา ตำบลเนินพระ และตำบลเชิงเนิน ทั้งนี้ในโอกาสนี้ยังได้อัญเชิญถุงยังชีพพระราชทานถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ และมอบให้คนชรา และคนพิการในพื้นที่ด้วย นอกจากนี้วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ วิทยาเทคนิคระยอง และภาคเอกชนต่าง ๆ ยังได้ร่วมกับมูลนิธิเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก ได้นำนักศึกษาออกช่วยเหลือ ซ่อมแซมรถจักยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และมอบสิ่งของที่จำเป็นใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย

- **โครงการส่งกล่องวิเศษเพื่อแปรรูปเป็นหลังคาเขียว มอบให้มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑**

กองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำโครงการส่งกล่องวิเศษเพื่อแปรรูปเป็นหลังคาเขียว มอบให้ทางมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง และคณะครู นักเรียน โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง จัดเก็บกล่องเครื่องดื่ม UHT ที่บริโภคแล้ว ส่งเสริมการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี และเล็งเห็นคุณค่าของขยะมูลฝอยแต่ละชนิด โดยลดการใช้ (Reduce) การนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ (Recycle) ก่อเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง รวมทั้งเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัย ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งมอบให้มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทยต่อไป

นับเป็นส่วนหนึ่งของงานการสนับสนุนหลังคาเขียว เป็นการสนับสนุนจาก บริษัท เต็ดตรา แพ้ค (ประเทศไทย) จำกัด โดยการรับบริจาคกล่องนมเพื่อนำมารีไซเคิล แยกส่วนประกอบเพื่อใช้ในการผลิตหลังคา ซึ่งคุณสมบัติของหลังคาเขียวนอกจากเป็นการลดขยะแล้ว ยังมีความทนทาน สามารถซ่อมเองได้หากเกิดรอยรั่ว และมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่ากระเบื้องปกติ ทั้งนี้ ที่ผ่านมา ทางมูลนิธิได้มอบหลังคาเขียวให้กับบ้านที่ประสบอุทกภัยแล้วมากกว่า ๕๐๐ หลังคาเรือน

๓) มูลนิธิ ณภาฯ ในพระดำริ

เป็นมูลนิธิที่จัดตั้งขึ้นด้วยพระประสงค์ของสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยประทานพระกรุณารับเป็นองค์ประธานมูลนิธิเพื่อดำเนินกิจการตามพระดำริด้านสาธารณกุศล ในการให้โอกาสการเป็นตัวกลางในการแสวงหาโอกาสและการพัฒนาชีวิตแก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอดีตผู้ต้องขังและผู้ต้องขัง ตลอดจนกระตุ้นเตือนให้สาธารณชนตระหนักถึงความสำคัญของการให้โอกาส มูลนิธิ ณภาฯ จึงได้ดำเนินการตามพระดำริดังกล่าวเพื่อสนับสนุนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

มีโครงการย่อยที่สำคัญ คือ โครงการ **“Bounce Be Good : เด้งได้ดี”** (BBG) โดยสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาพฤตินิสัยของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาวะมีความเสี่ยงและขาดโอกาสในการพิสูจน์ตัวเอง จึงทรงมีพระดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ฯ ก่อตั้งโครงการ

ฝึกอบรมทักษะกีฬาเทเบิลเทนนิส เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อประทานโอกาสให้เด็กและเยาวชน ได้พิสูจน์ศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับ หรือดำรงตนอยู่ในสังคมได้

ชื่อโครงการ **“ให้โอกาสสร้างคน : Young Table - Tennis Way of Change”** โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ ณภาฯ ในพระดำริฯ และสโมสรกีฬาเซ็นทรัล ซึ่งดำเนินโครงการในบ้านมุทิตาเป็นแห่งแรก ก่อนขยายไปยังบ้านปรานีในปีเดียวกัน

หลังจากจัดโครงการผ่านพ้น ๑ ปี เด็กและเยาวชน มีการพัฒนาทักษะความสามารถด้านกีฬาเทเบิลเทนนิสในระดับดี แต่ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถนำกีฬาไปประกอบอาชีพได้จริง จึงเกิดเป็นโครงการต่อยอด **“Bounce Be Good : เด้งได้ดี”** เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อสานต่อความฝันด้านกีฬาให้เด็กและเยาวชน โดยทางโครงการได้รับเด็กและเยาวชนเข้ามาเป็นนักกีฬา และนำทีมผู้ฝึกสอนที่มีความรู้และความชำนาญในกีฬาเทเบิลเทนนิสระดับประเทศมา และได้ต่อยอดจากสำนักงานโครงการส่วนพระองค์ออกเป็น **“สโมสรกีฬาบีบีจี”** หรือ **“BBG Club”**

สโมสรกีฬาบีบีจี ดำเนินการจัดตั้งบ้านสโมสร และยิมกีฬาเทเบิลเทนนิส เพื่อใช้เป็นที่พัก และฝึกซ้อมของนักกีฬาเยาวชนของสโมสร โดยมีนโยบายดูแลรอบด้าน ทั้งด้านความเป็นเลิศทางกีฬา ด้านอารมณ์และสังคม เพื่อสร้างการพัฒนาและสร้างอาชีพให้เยาวชนเหล่านี้ กลายเป็นนักกีฬาอาชีพเต็มตัว เป็นโค้ช ผู้ตัดสิน รวมถึงพัฒนาด้านความคิด และทัศนคติในการดำรงชีวิตในสังคม

ขณะเดียวกัน บีบีจี ได้จัดกิจกรรมและอบรม เพื่อพัฒนาแนวคิดและทัศนคติ รวมถึงฝึกทักษะการดำรงตนในสังคม รวมถึงด้านการศึกษาก็ได้จับมือกับพาร์ตเนอร์ เพื่อมอบทุนการศึกษาให้นักกีฬาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งยังวางแผนอนาคตร่วมกับนักกีฬาถึงเส้นทางอาชีพในอนาคตด้วย

ในจังหวัดระยอง มีกลุ่มเยาวชนที่ได้เข้าร่วมสโมสร BBG โดยเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ร่วมกิจกรรม **“BBG TALK”** สำหรับเยาวชน BBG จังหวัดระยอง เพื่อสร้างประสบการณ์ร่วม และส่งเสริมให้เยาวชนเกิดแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต มีทัศนคติเชิงบวก มีพลังในการเปลี่ยนแปลงและนำพาชีวิตของตนไปสู่เป้าหมายการเป็นนักกีฬาอาชีพ

๔) โครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

จากปัญหาช้างป่าที่เข้ามาบุกรุกพื้นที่ชุมชน อันเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ และพื้นที่ป่ามีจำนวนลดน้อยลง ก่อให้เกิดอันตรายต่อทั้งคนและช้างยังปรากฏให้เห็นบ่อยครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชปณิธาน **“สืบสาน รักษา ต่อยอด”** พระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีแนวพระราชดำริพระราชทาน เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อการจัดการความขัดแย้งของคนกับช้างป่าอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ในการให้ **“ช้างป่าควรอยู่ในป่า เพียงแต่ต้องทำให้ป่านั้นมีอาหารช้างเพียงพอ การปฏิบัติคือให้ไปสร้างอาหารช้างในป่า เป็นแปลงเล็ก ๆ และกระจาย กรณีช้างป่าออกมาที่ชายป่า ต้องให้ความปลอดภัยกับช้าง”**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการอนุรักษ์ช้างป่ารอยต่อ ๕ จังหวัดในภาคตะวันออกไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และพระราชทานชื่อโครงการว่า **“โครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์”** ซึ่งแปลว่า **“น้ำทิพย์รักษาช้างให้แข็งแกร่งยืนยงดุจเพชร”** เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าและช้าง รวมทั้งแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ การบุกรุกของช้างป่าอันสืบเนื่องมาจากขาดแคลนแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ ตลอดจนการขาดความรู้และความเข้าใจของราษฎร ในการขับไล่ช้างอย่างผิดวิธี จนมักจะทำให้เกิดอัตรายทั้งต่อตัวราษฎร และช้างในที่สุด โดยพระบามสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ทรงเป็นองค์ประธานที่ปรึกษา และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภานเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา ทรงเป็นองค์ประธานกรรมการ

หนึ่งในภารกิจสำคัญของ **“โครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์”** ได้แก่ โครงการป่ารอยต่อ ๕ จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว คือ การฟื้นฟูแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ ให้เพียงพอในพื้นที่เหมาะสม เพื่อนำช้างกลับเข้าสู่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อุทยานแห่งชาติเขาสิบห้าชั้น อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ และอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง โดยใช้ความร่วมแรงร่วมใจกันของทุกฝ่ายในการนำช้างกลับเข้าสู่ป่า ไม่ว่าจะเป็นชุมชนจิตอาสา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาช่วยกันฟื้นฟูพัฒนาแหล่งอาหารของช้างให้มีความอุดมสมบูรณ์

ตลอดระยะเวลา ๑ ปีที่ผ่านมาของการก่อตั้งโครงการ **“พัชรสุธาคชานุรักษ์”** ทุกภาคส่วนต่างร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาแหล่งอาหารของช้างให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นจุดพักให้ช้างได้อาศัย

ไม่เข้าไปสร้างความเสียหายยังพื้นที่การเกษตร และที่พักอาศัยของชาวบ้าน ภารกิจแรกของการดำเนินการช่วยเหลือสัตว์ป่าโดยเฉพาะช้างให้กลับคืนสู่ป่าให้ได้มากที่สุด คือ การสร้างแหล่งน้ำและแหล่งอาหารให้สัตว์ป่า โดยเริ่มดำเนินการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง จัดทำแหล่งน้ำ ๔ แห่ง ฝายชะลอน้ำ ๗ แห่ง โป่งเทียม ๗๓ โป่ง ปรับปรุงทุ่งหญ้า ๒๐ ไร่ เพื่อเพาะชำกล้าไม้ที่เป็นพืชอาหารช้างจำนวนกว่า ๖,๐๐๐ กล้า ซึ่งได้มีการทดลองปลูกหญ้าที่ช้างชอบ อย่างเช่น หญ้ารูซี่ หญ้ากินนีสีม่วง และหญ้าเนเปียร์ โดยได้รับพระกรุณาธิคุณจากกรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร ในฐานะองค์ประธานคณะกรรมการฯ เสด็จมาทรงหว่านหญ้า และทำโป่งเทียมในแปลงทดลองปลูกพืชช้างป่า ในพื้นที่ดำเนินการจัดทำทุ่งหญ้าและแหล่งน้ำ เพื่อเป็นอาหารสำหรับสัตว์ป่า และช้างป่าในเขตอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอีกหลายแห่ง เพื่อใช้ในการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งอาหารของช้าง

และอีกหนึ่งโครงการ การช่วยทั้งคนช่วยทั้งช้าง มีการสนับสนุนสร้างองค์ความรู้การอยู่รวมกันอย่างสมดุลระหว่างคนและช้าง โดยเฉพาะการทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีอาชีพที่เหมาะสม มีรายได้เลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน คือ มีการจัดตั้ง **“หมู่บ้านคชานุรักษ์”** เพื่อให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการเดินออกนอกเส้นทางของช้างป่า มาทำลายพืชผลทางการเกษตร ได้เสริมสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมของช้างให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การประกอบอาชีพ และจัดตั้ง **“กองทุนคชานุรักษ์”** เพื่อให้ชุมชนมีกองทุนสำรอง และแต่ละชุมชนสามารถวางแผนเพื่อบริหารจัดการกองทุนได้ด้วยตนเอง โดยกรมหลวงราชสาริณีสิริพัชรฯ ในฐานะองค์ประธานกรรมการโครงการฯ เสด็จแทนพระองค์ ไปในการพระราชทานป้ายชื่อ **“หมู่บ้านคชานุรักษ์”** และพระราชทานเงินจัดตั้ง **“กองทุนคชานุรักษ์”** ให้แก่ตัวแทนชุมชน ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ในปัจจุบัน มีหมู่บ้านคชานุรักษ์ทั้งหมด ๕ หมู่บ้าน เฉพาะที่จังหวัดระยอง คือ หมู่ ๗ บ้านเขาจันทร์ ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง การจัดตั้งหมู่บ้านคชานุรักษ์ต้นแบบทั้ง ๕ หมู่บ้านนี้ได้ลดภาพปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างลงไปจากเมื่อก่อน เพราะคนได้เรียนรู้วิธีการขับไล่อย่างถูกวิธี มีการเฝ้าระวังเตือนภัยจากช้างป่าอย่างถูกต้อง ขณะเดียวกันในภาคครัวเรือนก็มีการส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านปลูกพืชผักสวนครัวหรือการเกษตรแบบผสมผสาน ควบคู่ไปกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว นับเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืน **“โครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์”** จึงเป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาที่ราษฎรได้รับผลกระทบจากช้างป่า ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับช้างป่าได้อย่างสมดุล มีอาชีพที่พึ่งตนเองได้ และปลอดภัยมากขึ้น ส่วนช้างป่าก็สามารถกลับสู่คืนป่าตามธรรมชาติได้ และมีแหล่งน้ำ และอาหารที่เพียงพอ

๕) วัดหนองน้ำขุ่น อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

วัดหนองน้ำขุ่น เป็นวัดในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ ใน ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้เสด็จไปถวายผ้าพระกฐิน พร้อมประทานทุนทรัพย์ จัดสร้างวิหารจตุรมุข ต่อมามีพระดำริให้เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารขึ้น เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา สนองพระคุณแด่บุพการี โดยโปรดให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ และกลุ่มศิลปินออกแบบ ภายใต้การดำเนินงานของกองทุน พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์

๖) พระกรณียกิจย่อย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา (พระอิสริยยศในขณะนั้น) เสด็จฯ ทรงเป็นประธานงาน **“ลงแขกเกี่ยวข้าว”** ณ ศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์ สถาบันปลูกป่าและระบบนิเวศ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ตำบลป่ายุบใน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง โดยมีนายสุรศักดิ์ เจริญศิริโชติ ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง นายลือเดช ทับทิมพรรณ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดระยอง พลตรี ยุทธชัย เทียรทอง ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑๔ พลตำรวจตรี ไตรศูลย์ เนียมทรัพย์ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดระยอง และนายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ กรรมการอิสระ ประธานกรรมการตรวจสอบ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) และนายเทวินทร์ วงศ์วานิช ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด ผู้บริหาร บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย รวมถึงข้าราชการ และประชาชนเฝ้ารับเสด็จ

พระเจ้าหลานเธอฯ ทรงเสด็จไปยังแปลงนาสาธิต ทอดพระเนตรนิทรรศการภาพผังรวมป่าวังจันทร์ ทรงจุดเทียนชัย ชุดบายศรีขวัญข้าว เสด็จทอดพระเนตรการแสดง เสด็จไปยังแปลงนาสาธิต ทรงเกี่ยวข้าวแปลงนาสาธิต แล้วเสด็จประทับรถไฟฟ้าพระที่นั่ง ไปทรงปลูกต้นรวงผึ้ง ด้านหน้าอาคารนิทรรศการศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์

จากนั้นนายกิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ ทูลถวายหนังสือศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์ นายเทวินทร์ วงศ์วานิช ทูลถวายข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ และข้าวไรซ์เบอร์รี่ จากแปลงนาสาธิตศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์ เสด็จฯ จากห้องจันทร์พนา ไปยังห้องจันทร์เพ็ญ เสวยพระกระยาหารค่ำ ที่บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด ขอประทานอนุญาตจัดถวายพระกระยาหารค่ำ ทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะกรรมการ และผู้บริหาร บริษัท การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด ก่อนจะเสด็จออกจากนิทรรศการศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์ ไปยังรถยนต์พระที่นั่ง ประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จฯ กลับเรือนรับรองที่ประทับ ค่ายมหาสุรสิงหนาท อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๒๒.

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์

: พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์
เสด็จแทนพระองค์ ไปทรงเป็นประธาน ในพิธีบวงสรวงการบูรณะลงรักปิดทอง
วัดหนองน้ำขุ่น อำเภอแกลง จังหวัดระยอง วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

“วัดหนองน้ำขุ่น” อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นวัดในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ ใน ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้เสด็จไปถวายผ้าพระกฐิน พร้อมประทานทุนทรัพย์จัดสร้างวิหารจตุรมุข ซึ่งต่อมาได้มีพระดำริให้เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาสนองพระคุณแด่บุพการี โดยโปรดให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ และกลุ่มศิลปิน ออกแบบ ภายใต้การดำเนินงานของกองทุนพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ ร่วมกับนายปัญญา วิจินธนสาร ศิลปินแห่งชาติ ดำเนินงานตามพระดำริ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์สวยงามเป็นเอกลักษณ์ประจำวัดแห่งนี้

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๑๕.๑๓ น. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ โปรดให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ เสด็จแทนพระองค์ไปทรงเป็นประธาน ในพิธีบวงสรวงการบูรณะลงรักปิดทององค์พระประธาน และงานเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารวัดหนองน้ำขุ่น จังหวัดระยอง

โอกาสนี้ ทอดพระเนตรความคืบหน้าการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ปัจจุบัน มุขด้านที่ประดิษฐานพระพุทธโสมาภรณ์บวรคุณ พระประธาน แล้วเสร็จสมบูรณ์ พื้นภาพเป็นสีแดง อันหมายถึง สรวงสวรรค์ การชุมนุมของเหล่าเทวดา ที่สรรเสริญสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ ภาพเน้นสีทองตัดเส้นรายละเอียด มีเอกลักษณ์โดดเด่น และบริเวณพื้นที่ห้องโถงตรงกลางวิหาร มีลักษณะภาพจิตรกรรมแบบไทยประเพณี ทั้งนี้ยังเหลือการวาดภาพบนผนังอีก ๓ ด้าน เน้นเรื่องราวพุทธประวัติ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ ภายในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ส่วนการบูรณะลงรักปิดทอง องค์พระประธาน และพระอัครสาวกทั้ง ๒ พระองค์ คาดว่าจะแล้วเสร็จในเดือนธันวาคมนี้

: รถโดยสารของ บ.แสงเพชร นำนักทัศนาจรไปต่างจังหวัด ถ่ายประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๕

บรรณานุกรม

๑. กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล. ปากน้ำประแส โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (๒๕๖๒)

๒. คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร และจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วัฒนธรรมพัฒนาทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดระยอง กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว (๒๕๔๒)

๓. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : โบราณคดีและเส้นทางสายประวัติศาสตร์ประวัติวัฒนธรรม (๒๕๖๒)

๔. คณะอนุกรรมการ ศึกษามาตรการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

๕. จดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน พระราชนิพนธ์ในพระบามสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาค ๒๔ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ ในงานพระทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าจงกลนี วัฒนวงศ์ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๘

๖. จดหมายเหตุราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ภาคต้นสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (๒๕๓๖)

๗. จารึก วิไลแก้ว. แหล่งโบราณคดีเกี่ยวเนื่องกับเส้นทางเดินทัพและเส้นทางติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี ปราจีนบุรี สระแก้ว ฉะเชิงเทรา ระยอง และจันทบุรี กรุงเทพมหานคร กรมศิลปากร. (๒๕๔๘)

๘. เฉลียว ราชบุรี. (บรรณาธิการ). เมืองแกลงของเรา เมืองเก่าบรรพชน. ระยอง : เทศบาลตำบลเมืองแกลง. (๒๕๔๖)

๙. เฉลียว ราชบุรี. ประวัติศาสตร์เมืองระยอง. ระยอง : ระยอง กันเอง. (๒๕๔๙)

๑๐. เฉลียว ราชบุรี. ภาพอดีตร้อยเรื่องเมืองระยอง. ระยอง : เซเว่นอิมเมจ. (๒๕๕๔)

๑๑. เฉลียว ราชบุรี. ย้อยรอยประวัติศาสตร์ เมืองระยอง. องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง : สหมิตรพริ้นติ้ง แอนพับลิสชิ่ง จำกัด. (๒๕๖๗)

๑๒. เฉลียว ราชบุรี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองระยอง : ไอดีออลดิจิตอล พริ้นท์จำกัด. (๒๕๖๘)

๑๓. เทศบาลตำบลเมืองแกลง ๑๐๐ ปี บ้านตลาดสามย่าน เมืองแกลง : พีเคเอสแกลงการพิมพ์. (๒๕๕๒)

๑๔. ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, วลัยลักษณ์ ทรงศิริ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : เมืองระยองในเส้นทางเดินกู้ชาติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ม.ป.ท. (๒๕๕๘)

๑๕. เอนก นาวิกมูล, ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์. บรรณาธิการสมุดภาพเมืองระยอง. องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. (๒๕๖๑)

๑๖. เอนก นาวิกมูล, ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์. มรดกเมืองระยอง. องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. (๒๕๖๒)

: เครื่องบิน B 52 ของสหรัฐอเมริกากำลังขึ้นจากสนามบินอู่ตะเภา อำเภอบ้านฉาง
เพื่อไปทิ้งระเบิดในสงครามเวียดนาม ถ่ายประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๕

: แม่น้ำระยอง หลังศาลเจ้าแม่ทับทิม อำเภอเมือง
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙

: เรือใบ หน้าตลาดบ้านเพ อำเภอเมือง
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙

คณะผู้จัดทำ

ระยอง .. ฐานกู้แผ่นดินด่านทะเลตะวันออกสู่พระราชดำริพัฒนา

ที่ปรึกษา :

๑. นายไตรภพ วงศ์ไตรรัตน์	ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง
๒. นายกัฬชัย เทพวรชัย	รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง
๓. นางสาวสลารีวรรณ ทัพทวี	รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง
๔. นายกำธร เวหน	รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง

ผู้จัดทำ :

๑. นายศักดาวุธ ศักดิเศรษฐ์	หัวหน้าสำนักงานจังหวัดระยอง
๒. นายจีรวัสส์ เปรมดิษฐ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด
๓. นางวรรณี สุขสุวรรณ	ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม
๔. นางสาวคมกมล วิเชียรทอง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๕. นางสาวอัญชลีพร สันธิ	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๖. นายศุภวิชญ์ วงษ์อุรา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

ผู้รวบรวม / เรียบเรียง :
นายเฉลียว ราชบุรี

จัดทำโดย :
สำนักงานจังหวัดระยอง

เรียบเรียง / จัดพิมพ์ :
บริษัท ควอลิตี้มิเดีย จำกัด ๐๖๑๕๓๖๔๙๒๖

Scan For E-book

เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณอ่างเก็บน้ำดอกกราย ตามพระราชดำริ
อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ซึ่งกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
จัดสร้างขึ้นเพื่อส่งน้ำไปยังศูนย์ศึกษาการพัฒนาปลวกแดง ตามพระราชดำริ
ที่จัดตั้งขึ้นตามแบบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน ตามพระราชดำริ
ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
สำหรับใช้เป็นสถานีทดลองของหน่วยราชการต่าง ๆ
รวมทั้งเป็นศูนย์สาธิตวิทยาการและเทคโนโลยีทางด้านการเกษตรแผนใหม่
สำหรับเกษตรกรในจังหวัดระยองและจังหวัดใกล้เคียง

จัดทำโดย : สำนักงานจังหวัดระยอง